

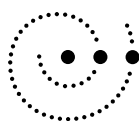
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 9 | 2011

Ympäristöministeriön hallinnonalan keskeiset tavoitteet ja tehtävät vuosina 2012–2015

Ympäristöministeriön
hallinnonalan keskeiset
tavoitteet ja tehtävät
vuosina 2012–2015

Helsinki 2011

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 9 | 2011
Ympäristöministeriö
Hallintoyksikkö

Taitto: Marjatta Naukkarinen

Julkaisu on saatavana vain internetistä:
www.ymparisto.fi > Ympäristöministeriö
> Julkaisut > Ympäristöministeriön raportteja -sarja

Helsinki 2011

ISBN 978-952-11-3852-2 (PDF)
ISSN 1796-170X (verkkokj.)

SISÄLLYS

1	Toiminta- ja taloussuunnitelman laadintaperusteet	5
2	Toimintaympäristön haasteet	6
	Ilmastomuutos vaikuttaa lähes kaikkeen toimintaan	6
	Kilpailu luonnonvaramarkkinoilla kiristyy	7
	Tiivis yhdyskuntarakenne ja energiatehokkaat rakennukset hillitsevät ilmastomuutosta	8
	Väestö keskittyy kasvukeskuksiin, etenkin metropolialueelle	8
	Kulutuksen ja tuotannon kysymykset korostuvat	9
	Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien hyvä tila vaatii toimia	9
	Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön työ jatkuu	10
	Kehitysmaiden rooli ympäristöongelmien hallinnassa korostuu	10
	Yhteistyötä ja tuottavuutta tarvitaan	11
3	Ympäristöministeriön visio ja toiminta-ajatus	12
3.1	Ympäristöministeriön visio	12
3.2	Ympäristöministeriön toiminta-ajatus ja toimintaperiaatteet	12
4	Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet vuosina 2012–2015	13
4.1	Rakennetun ympäristön kehittäminen	14
4.2	Monipuolinen luonto ja luonnonvarojen kestävä käyttö	20
4.3	Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen	24
4.4	Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen	25
4.5	EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen	30
4.6	Ohjausvälineiden vaikuttavuus paranee	32
4.7	Laadukas ympäristöhallinto	34
4.8	Avoin, aktiivinen ja ennakoiva viestintä	35
	Hallinnonalan voimavarat 2012–2015	37
Liite 1	YM: ilmastopolitiikan seuranta	38
	Kuvailulehti	41

1 Toiminta- ja taloussuunnitelman laadintaperusteet

Ympäristöministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosiksi 2012–2015 sisältää yhteenvedon keskeisimmistä tavoitteista ja painotuksista hallinnonalan toiminnassa lähivuosina. Suunnitelmassa on pyritty huomioimaan muuttunut toimintaympäristö. Talouden kehityksen epävarmuus tekee tavoitteiden asettamisen ja tarvittavien toimenpiteiden määrittelyn haastavaksi.

Menojen peruslaskelmatason lähtökohtana on eduskunnan hyväksymä vuoden 2011 talousarvio ja siinä on otettu huomioon muut jo tehdyt määrärahoihin vaikuttavat päätökset kuten muun muassa uusiutuvan energian velvoitepaketti ja jo päätetyt tuottavuusvähennykset. Ympäristöministeriön hallinnonalan kehittämisen pohjana ovat ministeriön ja virastojen uudistettujen pidemmän aikavälin strategioiden ja toimialakohtaisten strategioiden toimeenpano. Tuottavuushankkeisiin liittyviä keskeisiä tietojärjestelmähankkeita valmistellaan osittain keskitetyllä tuottavuusmäärärahalla.

Ympäristöhallinnon tehtäviä hoitavat aluehallinnossa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla olevat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja valtiovarainministeriön hallinnonalalla olevat aluehallintovirastot. Ympäristöministeriö ohjaa niitä yhteistyössä ao. ministeriöiden kanssa.

Ympäristöministeriö osallistuu sektoritutkimusneuvottelukunnan koordinoimaan strategisesti merkittävien laajapohjaisten kärkihankkeiden valmistelu- ja rahoitusyhteistyöhön käytettävissä olevan kehittämisrahoituksensa ja maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön vuonna 2009 yhdessä perustaman luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymän puitteissa.

Suomen ympäristökeskus, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus sekä Metsähallituksen luontopalvelut ovat laatineet erikseen oman toiminta- ja taloussuunnitelmansa.

Hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma edustaa ympäristöministeriön näkemystä toiminnan lähivuosien keskeisistä painotuksista. Valtioneuvosto ei ole ottanut kantaa suunnitelmaan.

2 Toimintaympäristön haasteet

Maailmantalouden kehitykseen liittyy edelleen huomattavia epävarmuuksia ja riskejä. Etenkin euroalueella kasvu on hidasta ja taloudelliset erot EU-maiden välillä ovat suuret. Kreikan ja Irlannin taloudelliset ongelmat ovat pakottaneet euromaat miettimään yhteisiä keinoja rahoitusvakauden saavuttamiseksi ja kehittämään mekanismia, jolla estetään mahdolliset rahoitusmarkkinakriisit tulevaisuudessa. Suomessa talous kääntyi kasvuun keväällä 2010. Teollisuudessa uudet tilaukset ja tuotanto-odotukset ovat kasvaneet. Myös asuinrakentamisen uudistuotantotasoa on noussut ja rakennuslupia on haettu aiempaa enemmän. Vaikka Suomen talous on hieman elpynyt ja työttömyys kääntynyt pienen laskuun, riittää lähitulevaisuudessa silti haasteita. Etenkin valtioiden merkittävä velkaantuminen asettaa julkisen talouden hoidolle suuria vaatimuksia ja sisältää myös riskejä maailmantalouden kehityksen suhteen.

Ilmastonmuutos vaikuttaa lähes kaikkeen toimintaan

Suomen kuten muidenkin maiden on lähivuosina kyettävä samanaikaisesti huolehtimaan taloudellisesta kilpailukyvyistä, ympäristövastuista sekä inhimillisestä ja sosiaalisesta pääomasta toimintaympäristön jatkuvasti muuttuessa. Tarve hillitä ilmastonmuutosta vaikuttaa merkittävästi maapallonlaajuisen yhteistyön kautta ihmisten ja yhdyskuntien toimintaan ja elämään. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen tuomiin ääri-ilmiöihin varautuminen vaativat uudelleenajattelua monilla elämänaloilla. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on valmisteltava siirtymistä asteittain valtioneuvoston tulevaisuusselonteon viitoittamaan vähähiiliseen yhteiskuntaan ja sopeuduttava muun muassa routa- ja kosteusolosuhteiltaan muuttuvaan ilmastoon. Ilmastonmuutoksen näkyvät vaikutukset lisäävät ympäristötietoisuutta ja vaikuttavat poliittiseen toimintaan. Ratkaisujen kehittäminen ympäristöongelmiin tulee toisaalta kysynnän kasvaessa merkittävästi suuntaamaan myös teknologian kehitystä ja talouden voimavarojen käyttöä. Kilpailukyky ja ympäristöajattelu kietoutuvat yhteen ympäristöteknologian kehittymisen ja ilmastoratkaisujen lisääntyvän kysynnän kautta uusiksi liiketoiminnan mahdollisuuksiksi. Ympäristöasioiden merkitys yritysten kilpailukykytekijänä on haaste ympäristöpolitiikan ohjaukselle. EU:n määrätietoinen eteneminen ilmasto- ja energiapolitiikassa velvoittaa myös Suomea sekä ympäristöteknologian kehittäjänä että oman energiantuotannon suuntaamisessa enenevästi uusiutuviin energialähteisiin. Uusiutuvat energialähteet ja lisääntyvä ydinvoimankäyttö jäteratkaisuineen muodostavat myös uusia ympäristöhaasteita. Tarvitaan entistä enemmän toimintaa, jolla vuorovaikutuksessa kansalaisten ja elinkeinoelämän kanssa kehitetään kustannustehokasta ohjausta sekä kannustetaan eri toimijoiden omaehtoista ja ennakoivaa toimintaa ja ympäristövastuuta.

Samanaikaisesti hitaan talouskehityksen kanssa valtiot pyrkivät pääsemään yhteisymmärrykseen sekä uusista ilmastopolitiikan päästörajoista että muista ympäristö- ja ilmastopoliittisesti merkittävistä sopimuksista. Suunnittelukauden aikana joudutaan

vääjäämättä tekemään rajanvetoa lyhyen aikavälin taloudellisten toimintaedellytysten ja pitkän aikavälin kestävä kehityksen ja ympäristöpoliittisten ratkaisujen välillä.

Ilmastomuutoksen hillintä edellyttää, että politiikkatoimien vaikutuksia kyetään seuraamaan ja arvioimaan, vaikkakin tavoitteet on asetettu kauas tulevaisuuteen ja toimenpiteet ovat pitkävaikutteisia ja hajautuneet useille sektoreille. Kansainväliset ilmastopolitiikan sopimusjärjestelmät ja EU:n ilmastopoliittiset päätökset asettavat raportointivelvoitteita sopimuspuolille ja EU:n jäsenmaille. Toimenpiteiden vaikutusten seurannalla ja arvioinnilla tuotetaan politiikkaohjauksen kannalta välttämätöntä tietoa. Ilmastopolitiikan seurantaa ja välineitä tulee kehittää ja kytkeä ne osaksi jatkuvaa toimintaa.

Kilpailu luonnonvaramarkkinoilla kiristyy

Luonnonvarat mahdollistavat ihmisten hyvinvoinnin ja niiden kestävä käyttö luonnonvarojen käytölle. Väestön ja kulutuksen kasvu on lisännyt luonnonvarojen käyttöä ja kielteisiä ympäristövaikutuksia on tullut lisää. Ilman toimenpiteitä luonnon monimuotoisuus vähenee edelleen, ekosysteemien toimintakyky heikkenee ja kasvihuonekaasupäästöt kasvavat. Samanaikaisesti maailmanlaajuinen kilpailu raaka-aineista kiristyy. Kilpailua voimistaa biomassan ja mineraalien kasvava kysyntä. Tuottavasta maasta, kriittisistä mineraaleista ja makeasta vedestä tulee niukkuuskijöitä. Kilpailu luonnonvaroista voi muuttaa myös geopoliittisia voimasuhteita ja heikentää yleistä turvallisuutta.

Eduskunnalle 3.12.2010 annettu luonnonvaraselonteko edustaa kokonaisvaltaisia luonnonvarojen käytön linjauksia, jotka yhdistävät eri luonnonvarasektorit ja kestävyys eri ulottuvuudet yhteiseen viitekehykseen. Sen suosituksia toteuttamalla Suomella on erinomaiset mahdollisuudet globaaliin edelläkävijyyteen luonnonvarakysymyksissä.

Ilmastomuutos ja luonnonvarojen käyttö kytkeytyvät voimakkaasti toisiinsa. Valtaosa ilmastolle vahingollisista kasvihuonekaasupäästöistä aiheutuu luonnonvarojen käytöstä. Kasvat biovarat toimivat puolestaan hiilen nieluina. Ilmastomuutos voi myös edetessään olennaisesti vaikuttaa luonnonvarojen saatavuuteen. Luonnonvarapolitiikan sekä ilmasto- ja energiapolitiikan tulee muodostaa nykyistä yhtenäisempi synerginen kokonaisuus.

Ilmasto- ja energiapolitiikka muodostaa luonnonvarapolitiikan kanssa ainekierron näkökulmasta toisistaan erottamattoman ja monimutkaisen kokonaisuuden, jossa materia ja energia ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Energiantuotantoon tarvitaan materiaaleja ja materiaalien tuotantoon tarvitaan energiaa, kuten sähköä tai lämpöä. Energiantuotannosta aiheutuu erisuuruisia kasvihuonekaasupäästöjä luonnonvarasta ja energian tuotantotavasta riippuen. Materiaalien tuotannosta aiheutuu erisuuruisia sivuvirtoja ja jätteitä luonnonvarasta ja energian tuotantotavasta riippuen.

Luonnonvarojen käytön kasvihuonekaasupäästöihin ja jätemääriin voidaan vaikuttaa muun muassa vähentämällä kulutusta, lisäämällä materiaali- ja energiatehokkuutta tuotannon kasvua nopeammin, kehittämällä suljettuja kiertoja, sitomalla ja varastoimalla hiiltä tai kehittämällä jätteiden uusiokäyttöä. Käytännössä kestävä luonnonvaratalous edellyttää kaikkia näitä toimenpiteitä rinnan ilmasto- ja energiapolitiikan kanssa.

Tiivis yhdyskuntarakenne ja energiatehokkaat rakennukset hillitsevät ilmastonmuutosta

Yhdyskuntarakenne vaikuttaa huomattavasti liikenteen määrään, joukkoliikenteen toimintaedellytyksiin ja palvelujen saavutettavuuteen. Eheä yhdyskuntarakenne erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla vähentää liikenteestä ja muusta toiminnasta aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä. Samalla se parantaa yhdyskuntien toimivuutta, taloudellisuutta ja elinympäristön laatua. Taajamien riittävä tonttitarjonta ja kysyntää vastaava asuntotuotanto kaupunkiseutujen ydinalueilla on keskeistä. Lievealueiden hajarakentamisen hillitseminen ja runsaasti henkilöliikennettä synnyttävien elinkeinoelämän toimintojen kuten suurten kaupan yksiköiden sijoittumisen ohjaus ensisijaisesti yhdyskuntarakenteen sisään tai hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle tukevat ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Kiinteistö- ja rakennusosalalla energian käytön vähentäminen, energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntäminen ovat nousseet keskeisiksi muutostekijöiksi. Energian niukkeneminen ja kallistuminen korostavat rakentamisen elinkaariosaamista ja rakennusten energiatehokkuutta. EU:ssa uusien rakennusten tulee olla lähes nollaenergiarakennuksia vuoden 2020 loppuun mennessä. Myös korjausrakentamiselle asetetaan kansalliset energiatehokkuuden vähimmäisvaatimukset. Rakentamisen laatu, turvallisuus ja sisäilman terveellisyys vaativat edelleen huomiota. Osaavan työvoiman saanti rakennusosalalla on kasvava haaste. Rakennusalan tutkimuksen vähäisyys on riski muutosvauhdissa mukana pysymiselle.

Väestö keskittyy kasvukeskuksiin, etenkin metropolialueelle

Väestön kasvaa Suomessa suurimmilla kaupunkiseuduilla ja erityisesti niiden kehyskunnissa niin sisäisen kuin maahan suuntautuvan muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun seurauksena. Pääosan väestönkasvusta ja maahanmuutosta ennakoidaan suuntautuvan metropolialueelle. Kasvavilla kaupunkiseuduilla tarvitaan uusia asuntoja, palveluja sekä investointeja liikenteeseen ja muuhun infrastruktuuriin. Erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla tarvitaan nykyistä laajempaa kuntien yhteistyötä maankäytön, asuntopolitiikan ja liikennejärjestelmien suunnittelussa. Kaupunkiseutuja kokonaisuuksina tarkasteleva kaavoitus ja eheä yhdyskuntarakenne ovat avainasemassa. Tarvitaan luottamuksen rakentamista ja yhteistyötä tukevia prosesseja, jotta seuduilla nähdään yhdyskuntarakenteen toteuttamisen hallinnan ja eheyttämisen tuomat edut kilpailunäkökulman sijaan.

Kysyntään nähden liian vähäinen asuntojen tarjonta erityisesti pääkaupunkiseudulla pitää asuntojen hintatasoa ja vuokria suhteellisen korkeina ja aiheuttaa myös asunnottomuutta. Kohtuuhintaisista asuntojen riittävyys edistää oleellisesti kasvukeskusten kilpailukykyä. Kuntien maapolitiikka tukee koko alueen kokonaisvaltaista kehitystä. On tarpeen varmistaa kohtuuhintaisen maan riittävä tarjonta, kaavoitettua tonttivarantoa tulee olla riittävästi asuntotuotantoa varten. Suuressa osassa maata väestö toisaalta edelleen vähenee ja asuntoja jää tyhjiksi. Kunta- ja palvelurakenteen uudistuksella tavoitellaan kuntapalvelujen järjestämiseen riittävän vahvaa rakenteellista ja taloudellista perustaa. Muutoksissa on erityisesti syytä kiinnittää huomiota palvelujen saavutettavuuteen.

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen arvioidaan pitkällä aikavälillä edelleen kasvavan, mutta taloudelliset erot kotitalouksien mahdollisuuksissa vaikuttaa asumiseensa saattavat syventyä. Ongelmia voi ilmetä etenkin ylisuuria ja pitkiä asuntolainoja ottaneissa kotitalouksissa. Asuntomarkkinat eivät myöskään takaa riittävää asuntotarjontaa erityisryhmille. Asuntoalueiden sosiaalinen eriytyminen saattaa syventyä. Olemassa olevan ja ikääntyvän asuntokannan ylläpidon merkitys kasvaa.

Kireä kuntatalous heikentää kuntien mahdollisuuksia ylläpitää hyviä asuinoloja, huolehtia kunnostamista vaativasta infrastruktuurista ja hoitaa omistuksessaan olevaa sosiaalista vuokra-asuntokantaa. Nykyisen rakennetun ympäristön korjaustarve on kasvamassa huolestuttavasti. Väestön ikääntyminen asettaa vaatimuksia asumiselle, liikkumisympäristölle ja palveluille.

Kulutuksen ja tuotannon kysymykset korostuvat

Koko yhteiskunnan läpi kulkevat aine- ja energiavirrat ovat keskeisten ympäristö-ongelmien yhteinen nimittäjä. Huomio kiinnittyy entistä enemmän luonnonvarojen säästämiseen, tuotannon ja kulutuksen koko elinkaareen ja erityisesti ilmastomuutosta aiheuttavien hiilidioksidi- ja muiden päästöjen vähentämiseen. Ratkaisuja vaativat edelleen myös vaaralliset aineet, ravinnekuormitus ja jätteet.

Vaarallisten kemikaalien käyttö on edelleen mittavaa ja vaarallisten aineiden sekä pienhiukkasten päästöt ovat ympäristön ja terveyden kannalta liian suuret. Uusien ja osin tuntemattomien vaikutusmekanismien ja aineiden riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen on vielä riittämätöntä. Tällaisia ovat muun muassa hormoni-toimintaan vaikuttavat aineet ja nanomateriaalit.

Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien hyvä tila vaatii toimia

Euroopan unionin lainsäädäntö ohjaa voimakkaasti toimia Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien suojelussa. Velvoitteena on saavuttaa vesien hyvä tila Itämerellä vuoteen 2020 mennessä sekä pinta- ja pohjavesissä vuoteen 2015 mennessä. Suomi ja monet muut maat ovat hakeneet määräaikoihin pidennyksiä. Itämeren suojelussa korostuu kotimaisten toimien lisäksi kansainvälinen yhteistyö. Vesien hyvän tilan saavuttaminen luo vankan pohjan suomalaisen vesisektorin laajan osaamisen viennille. Vesikysymykset ovat globaalisti entistä tärkeämpiä ja tarjoavat myös merkittäviä uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Itämeren suojeleu on Suomessa koettu poliittisesti tärkeäksi alueeksi ja kansainvälisen yhteistyön painopisteeksi. Lähivuosina laadittava EU:n meristrategiadirektiivin mukainen merenhoitosuunnitelma on uusi keino yhteen sovittaa tarvittavia toimia merialueiden hyvän tilan saavuttamiseksi. Erityisesti maatalouden ravinnekuormituksen ennustetaan kasvavan, kun sateet lisääntyvät eikä maa ole talvella roudassa. Rankkasateet tuottavat ongelmia myös jätevedenpuhdistamojen toiminnalle.

Valtioneuvoston vuonna 2009 hyväksymät vesiensuojelusuunnitelmat ja niiden pohjalta laadittu vesienhoidon toteutusohjelma edellyttävät rehevöitymisen vähentämiseksi toimia erityisesti maa- ja metsätaloudessa, haja-asutuksessa ja myös muilla toimialoilla. Rehevöityneet järvet ja virtavedet odottavat kunnostusta. Vesirakentamisen samoin kuin turpeenoton haittoja on tarpeen vähentää. Pohjavesien riskialueiden suojelutarpeet ja suojelun riittävä tietoperusta korostuvat. Vesienhoitosuunnitelmissa seuraavalle kaudelle 2016–2021 tarkennetaan arvioita sekä arvioidaan ohjauskeinojen kehittämistarvetta pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamiseksi. Vesienhoidon suunnittelutyö sovitetaan yhteen merenhoitosuunnitelman ja tulvariskien hallintasuunnitelmien kanssa.

Kasvava meriliikenne nostaa öljy- ja kemikaalionnettomuuksien riskiä erityisesti Suomenlahdella. Liikenneturvallisuus merellä sekä vahinkojen torjuntavalmiuden ylläpito ja parantaminen edellyttävät jatkuvaa aktiivista toimintaa. Suomenlahden pohjukan strategisen merkityksen kasvu Venäjän energiamarkkinana on haaste myös Suomen ympäristösuojelutoimille. Meriliikenteen kasvu ja sen aiheuttama lisääntyvä kuormitus ilmaan ja veteen luo painetta alusten päästöjen tiukemmalle sääntelylle.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön työ jatkuu

Luonnon monimuotoisuuden suojelulle ja kestäväälle käytölle asetettuja kansainvälisiä ja kansallisia tavoitteita ei vuoteen 2010 mennessä saavutettu. Maankäytön muutokset, infrastruktuurin rakentaminen ja muut luontoon suoraan vaikuttavat toimet aiheuttavat edelleen luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä niin Suomessa kuin muuallakin. Ilmastonmuutos tuo vielä uuden merkittävän lisäpaineen luonto-ympäristölle.

Kansainväliset sopimukset ja tavoitteet sekä EU:n lainsäädäntö ohjaavat Suomen toimia luonnon monimuotoisuuden suojelussa ja kestävässä käytössä. Ekosysteemi-lähestymistapa ja ekosysteemipalvelujen taloudellisen merkityksen ymmärtäminen antavat uusia keinoja haasteiden ratkaisemiseksi.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu ja hoito edistävät työllisyyden, aluekehityksen ja virkistystoiminnan tavoitteita. Kansallispuistoverkosto ja sen palvelutaso ovat tässä keskeisessä osassa. Natura 2000 -alueiden suojelu sekä tärkeimpien alueiden hoidon ja käytön suunnittelu vuorovaikutuksessa paikallisen väestön ja elinkeinonharjoittajien kanssa luo mahdollisuuksia käyttää euroopanlaajuista Natura 2000 -verkostoa aluetason voimavarana. Kansallinen METSO-ohjelma 2008–2016 perustuu metsänomistajien vapaaehtoiseen osallistumiseen metsiensuojelutoimiin ja markkinapohjaisten toteutuskeinojen soveltamiseen. Itämeren luonnon monimuotoisuuden kartoittaminen ja turvaaminen sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamien uhkatekijöiden tunnistaminen uudistavat niin ikään luonnonsuojelua. Lajien ja luontotyyppien suojeluun panostetaan myös lähivuosina enemmän.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen edellyttää tämän näkökulman entistä vahvempaa integrointia muuhun maankäyttöön ja siihen liittyvään tukipolitiikkaan. Ekosysteemi-lähestymistapa on tässä työssä hyvä väline, jota jatkossa edelleen kehitetään käytännön tasolla. Luonnonsuojeluhallinnossa kotimaassa selkeytetään viranomaisten ja tutkimuslaitosten rooleja, varmistetaan tehokkaat toimintatavat ja suunnataan voimavarojen käyttö strategisesti oikein suhteessa muutettavaan toimintaympäristöön.

Kehitysmaiden rooli ympäristöongelmien hallinnassa korostuu

Globaalit ympäristöongelmat, kuten ilmastonmuutos ja luonnonvarojen pilaantuminen ja hupeneminen vaativat teollisuus- ja kehitysmaiden välistä kumppanuutta. Hyvinvointi ja luonnonvarojen käyttö jakautuvat epätasaisesti alueiden kesken. Globaalin talouden tilanne kärjistää tätä epäkohtaa ja vaikuttaa näin ympäristöongelmiin ja niiden ratkaisukeinoihin. Materiaalisen kulutuksen kasvusta on tulossa yhä keskeisempi maapallonlaajuisen ympäristöongelmien taustatekijä. Se vähentää niitä hyötyjä, joita on aikaansaatava vähentämällä tuotantolaitosten ja liikennevälineiden päästöjä ja kehittämällä tuotteiden ympäristöominaisuuksia. Kehittyneiden teollisuusmaiden tulee luoda edellytyksiä kehittyvien maiden ekotehokkaalle tuotannolle.

Vaikka ympäristöongelmat tiedostetaan entistä paremmin, maailmantalouden heikkeneminen ja kansallisten etujen turvaaminen vaikeuttavat yhteisten ratkaisujen löytymistä. Globalisaation hallinnassa on tärkeää täsmentää kansainvälisiä pelisääntöjä ympäristön ja luonnonvarojen turvaamiseksi.

Haastavinta on edistää neuvotteluja ilmaston muutoksen hillitsemiseksi vuoden 2012 jälkeisenä aikana, kun samaan aikaan taantuva talous kaventaa toimintaedellytyksiä. Eteneminen edellyttää maapallonlaajuisesta kehitystä, jossa lisätään uusiutuviin energialähteiden käyttöä, otetaan käyttöön puhtaampia ja tehokkaampia teknologioita fossiilisten energialähteiden hyödyntämisessä sekä kehitetään kokonaispäästöjen kannalta tarkoituksenmukaisia rahoitusratkaisuja, kuten yhteistoimeenpanoa, puhtaan teknologian mekanismeja ja päästökauppaa.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön merkitystä köyhyyden poistamisessa ei vielä täysin ole ymmärretty. Ekosysteemipalvelujen korostuminen antaa tälle uutta painoarvoa lähitulevaisuudessa.

Yhteistyötä ja tuottavuutta tarvitaan

Palvelujen tasapuolinen saatavuus ja toiminnan tuottavuus ovat julkisessa hallinnossa voimakkaasti esillä. Julkiselta hallinnolta odotetaan parempia palveluja, mutta toisaalta edellytetään sen työpanoksen ja muiden voimavarojen käytön vähentämistä. Yhteistyö, toiminnan tehostaminen ja tuottavuuden parantaminen vaativat niin hallinnon rakenteiden, toimintatapojen ja myös uudistamista koko julkisessa hallinnossa. Johtaminen ja henkilöstöpolitiikan keinot ovat tässä keskeisessä asemassa. Hallinnonalojen raja-aidat madaltuvat ja yhteistyötarpeet kasvavat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueet ja aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueet ovat edelleen keskeisiä ympäristöasioiden hoitajia ja edistäjiä alueellaan. Ympäristöasioiden hoidon tulokellisuuden ja vaikuttavuuden turvaaminen myös aluehallinnossa edellyttää hyvin toimivaa ohjausta, jossa yhteen sovitetaan aluehallintoa ohjaavien ministeriöiden näkemykset kokonaisuudeksi.

Julkishallinnon resurssien väheneminen, toiminnan uudelleenorganisointi ja ympäristöhaasteiden kasvu samanaikaisesti ovat Suomen ympäristöasioiden hallinnolle keskeinen haaste. Euroopan Unionin kasvava ympäristösäätely edellyttää vahvaa vaikuttamista jo asioiden valmisteluvaiheessa. Voimavarat on kyettävä kohdentamaan strategisesti oikein.

3 Ympäristöministeriön visio ja toiminta-ajatus

Hallinnonalalla toimivat ympäristöministeriön lisäksi Suomen ympäristökeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus sekä talousarvion ulkopuoliset valtion asuntorahasto ja öljysuojarahasto. Lisäksi ympäristöministeriö ohjaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten 13 ympäristö ja luonnonvarat -vastuualuetta ja aluehallintovirastojen neljää ympäristölupavastuualuetta. Ympäristöministeriö toimii ympäristöasioiden hallinnon strategisena ohjaajana. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueet vastaavat alueiden käyttöä, luonnonsuojelua, ympäristönsuojelua ja rakentamisen ohjausta koskevista tehtävistä maakunnissa. Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueet päättävät ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisista luvista. Suomen ympäristökeskus on ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, joka tuottaa ympäristöpolitiikan valmistelua ja toimeenpanoa varten tutkimus- ja seurantatietoa sekä asiantuntijapalveluja ja hoitaa myös eräitä viranomaistehtäviä. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus kehittää kestävää, laadukasta ja kohtuuhintaista asumista sekä hoitaa asuntorahoitukseen osoitettavaan valtion tukeen liittyviä viranomaistehtäviä. Metsähallituksen luontopalvelut hoitavat valtion luonnonsuojelualueita sekä huolehtivat osaltaan uhanalaisten lajien suojelusta ja seurannasta. Ympäristöministeriö ohjaa vuoden 2011 alusta lähtien Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon (Tukes) Suomen ympäristökeskuksesta siirtyviä kemikaalien tuotevalvonnan ympäristönsuojelukysymyksiin liittyviä viranomaistehtäviä.

3.1

Ympäristöministeriön visio

Ympäristöministeriön visio on ympäristövastuullinen, osallisuutta tukeva yhteiskunta, monimuotoinen luonto ja hyvinvointia edistävä ympäristö.

3.2

Ympäristöministeriön toiminta-ajatus ja toimintaperiaatteet

Ympäristöministeriö on yhteistyöhakuinen johtava vaikuttaja kestävän kehityksen, hyvän elinympäristön ja monimuotoisen luonnon turvaamisessa nykyiselle ja tuleville sukupolville.

Toimintaperiaatteissa korostuvat toiminnan avoimuus, asiantuntijuus ja tulevaisuus. Toiminta perustuu avoimeen yhteistyöhön, jossa jaetaan omaa asiantuntemusta ja kehitetään omaa osaamista asiakkaiden tarpeet huomioon ottaen. Tulevaisuudesta kannetaan vastuuta tekemällä ympäristön kannalta kestäviä päätöksiä.

4 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet vuosina 2012–2015

4.1 Rakennetun ympäristön kehittäminen

- Ilmastomuutoksen ja kestävä kehityksen haasteet suuntaavat yhdyskuntien kehittämistä ja rakentamista.
- Asuntotarjonta vastaa ihmisten asumistarpeita ja suuret kaupunkiseudut ovat hyvinvoivia.
- Alueidenkäyttö ja rakentaminen vahvistavat elinympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja kulttuuriarvoja.

4.2 Monipuolinen luonto ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on pysäytetty.
- Maisema-arvot, luonnon virkistyspalvelut ja luontomatkailun edellytykset on turvattu.
- Luonnonvarojen käyttö on kestävää.

4.3 Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen

4.4 Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

- Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien hyvä tila on saavutettu.
- Ympäristöhaitat ja -riskit tunnetaan ja hallitaan.
- Ilmastomuutosta hillitään ja siihen sopeudutaan.

4.5 EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen

4.6 Ohjausvälineiden vaikuttavuus

4.7 Laadukas ympäristöhallinto

4.8 Avoin, aktiivinen ja ennakoiva viestintä

Vuosiksi 2012–2015 näille tehtäväalueille asetetut tavoitteet ja suunnitellut keskeiset toimenpiteet vastaavat osaltaan toimintaympäristön ympäristöhallinnolle asettamiin odotuksiin ja aikaansaavat pidemmän aikavälin yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Rakennetun ympäristön kehittäminen

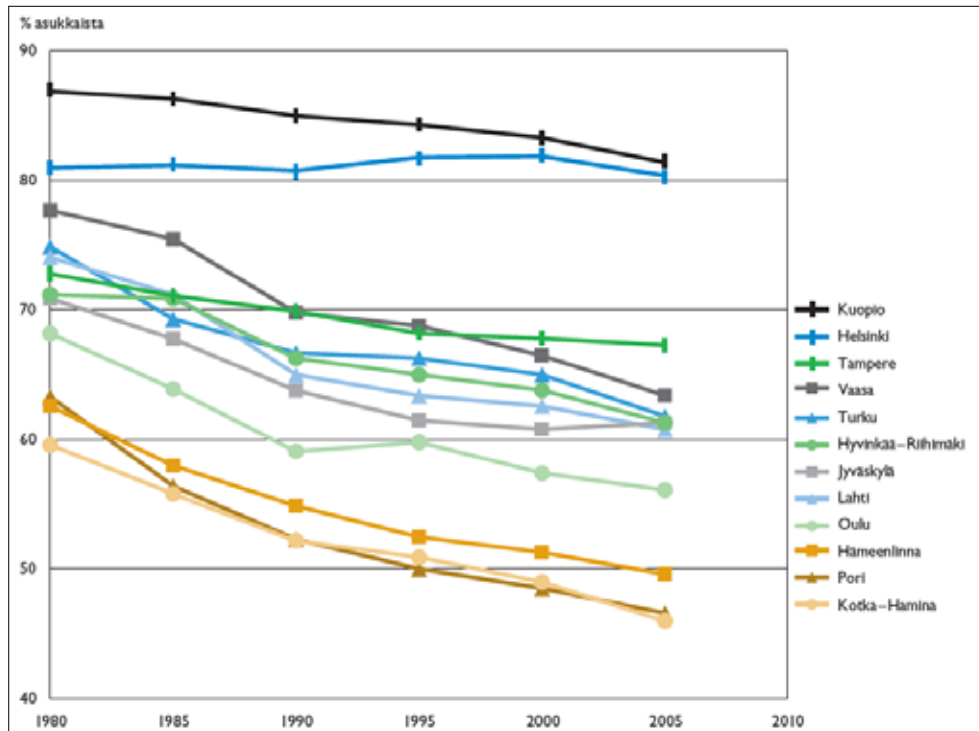
Ilmastomuutoksen haasteet ja kestävä kehitys suuntaavat yhdyskuntien kehittämistä ja rakentamista

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

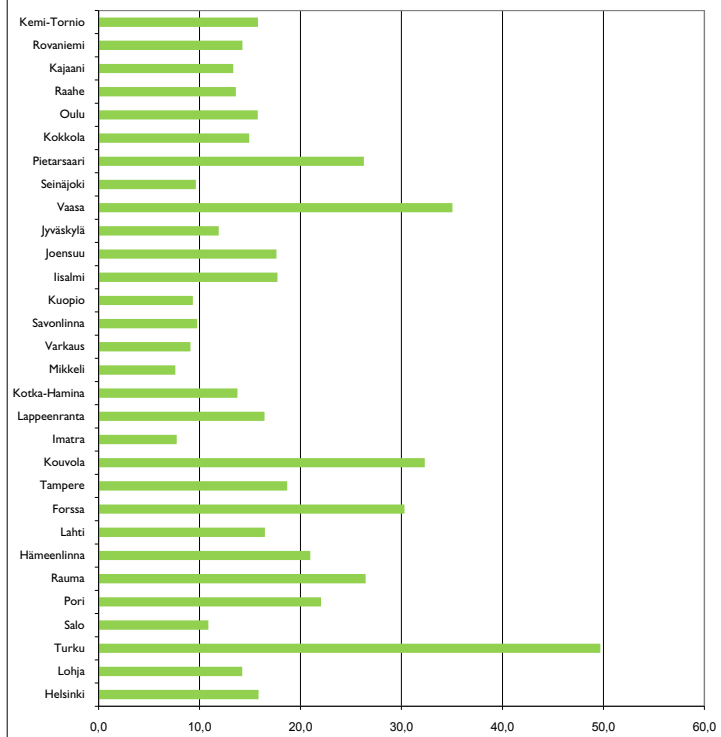
- Yhdyskuntien ja rakennusten eko- ja energiatehokkuuden ratkaisut ovat laajasti hyväksyttyjä, keskeiset toimijat sitoutuvat kansallisiin tavoitteisiin ja kansalaisilla on tiedolliset valmiudet tehdä kestäviä asumisen ja rakentamisen ratkaisuja.
- Uudisrakentamisessa energiatehokkuus kehittyy minimivaatimuksia nopeammin ja passiivitalot yleistyvät.
- Korjausrakentamisen yhteydessä selvitetään aina mahdollisuudet energiatehokkuutta parantaviin toimiin.
- Materiaalitehokkuus kasvaa rakentamisessa.
- Tuulivoiman käyttö lisääntyy merkittävästi.
- Uusiutuvan energian rakennuskohtainen käyttö lisääntyy.
- Yhdyskuntarakenteen tiivistyminen parantaa palvelujen saatavuutta, joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen edellytyksiä sekä kuntataloutta. Uusi rakentaminen kohdistuu olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja asemakaavoitetuille alueille.
- Kulttuuri- ja luonnonarvot ovat osa kestävä kehityksen ja vihreän talouden perustaa.
- Ilmastomuutoksen vaikutukset huomioidaan kaavoituksessa ja rakentamisessa.
- Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita edistetään aktiivisesti sekä kaavoituksessa että viranomaisten toiminnassa.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit:

- Kaupunkiseuduilla yli 20 asukasta/ha alueiden osuus

Asemakaavoitetun alueen ulkopuolisen taajamarakentamisen (kaikki rakennukset, pl. lomarakennukset, saunat jne.) osuus kaikesta taajamarakentamisesta kaupunkiseudulla vuosina 2000–2005

- Uudisrakentamisessa A-energialuokan talojen osuus
- Toiminnassa oleva tuulivoimakapasiteetti

Keskeiset toimenpiteet

1. Yhdyskuntarakenne eheytyy ja maankäyttöä ja liikennettä yhteen sovittava ohjaus tehostuu erityisesti kaupunkiseuduilla

- Maakuntakaavoituksessa ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjauksessa sekä viranomaisyhteistyössä otetaan huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.
- Maankäyttö- ja rakennuslakia kehitetään ohjaamaan yhdyskuntien suunnittelua ja rakentamista ilmastonmuutoksen hillintä huomioon ottaen. Kaavoituksen päätöksenteossa huomioidaan eri ratkaisujen päästövaikutukset.
- Yhdyskuntarakenteen hajautumisen pysäyttämiseksi ohjataan uudisrakentamista niin, että palvelujen saavutettavuus ja joukkoliikenteen edellytykset paranevat. Tarkistetaan asemakaava-alueen ulkopuolisten alueiden kaavoituksen ja rakentamisen ohjauksen periaatteita.
- Selvitetään taloudellisia ohjauskeinoja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi.
- Edistetään täydennysrakentamista edellytysten luomiseksi asuinalueiden palvelujen säilymiselle ja paranemiselle.
- Taantuvien alueiden elinvoimaisuutta, palvelujen saatavuutta ja kuntatalouden edellytyksiä parannetaan ohjaamalla rakentamista pientaajamiin ja kyliin.
- Taantuvilla alueilla sopeutetaan valtion tukemaa asuntokantaa tarvetta vastavaksi minimoiden luottotappioita.
- Tunnistetaan kulttuuriympäristön mahdollisuudet elinkeinojen ja alueiden kehittämisessä.
- Tietoa tulvariskialueista ja säätilan muutoksien vaikutuksista ja ääri-ilmiöistä käytetään riittävästi hyväksi maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa.

2. Rakennusten energiankäyttö vähenee ja uusiutuvan energian tuotanto lisääntyy

- Parannetaan uudisrakentamisen ja korjausten energiatehokkuutta säädöksillä, kannustimilla ja muulla ohjauksella.
- Kannustetaan avustuksilla ja muulla taloudellisella ohjauksella parantamaan olemassa olevien rakennusten energiatehokkuutta ja siirtymään uusiutuvien energiamuotojen käyttöön.
- Kehitetään rakennuksen ominaispiirteitä säilyttäviä ja turvaavia energiaratkaisuja.
- Energianeuvontaa ja avaintoimijoiden asiantuntemusta lisätään.
- Selvitetään toimenpiteitä rakentamisen materiaalitehokkuuden parantamiseksi.
- Tuulivoimarakentamista ohjaavien laadukkaiden kaavojen ripeää valmistelua tuetaan lisäresurssein.
- Luodaan edellytykset uusiutuvan energian hajautetulle tuotannolle ja rakennuskohtaiselle käytölle.

4.1.2

Asuntotarjonta vastaa ihmisten asumistarpeita ja suuret kaupunkiseudut ovat hyvinvoivia

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Suurilla kaupunkiseuduilla maankäyttöä, liikennettä, palveluja ja asumista suunnitellaan yhteisesti yli kuntarajojen.

- Kaavoituksella mahdollistetaan monipuolinen asuntotuotanto. Pientalojen tonttituotantoa pyritään lisäämään niin, että pientaloja rakennetaan olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen asemakaavoitetuille alueille.
- Helsingin seudulla rakennetaan vuosittain 13 000 asuntoa, joista vähintään 20 % on kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Vuosittain asemakaavoitetaan vähintään 13 000 asuntoa vastaava uusi rakennusoikeus.
- Kotitalouksilla on mahdollisuus kohtuuhintaiseen asumiseen.
- Asunnottomuus vähenee ja pitkäaikaisasunnottomuus poistetaan vuoteen 2015 mennessä.
- Erityisryhmiin kuuluvilla on mahdollisuus tarpeitaan vastaavaan asuntoon.
- Ikääntyneiden kotona asumisen edellytykset paranevat.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

	2005	2006	2007	2008	2009	Tavoite 2015
Helsingin seudun asunto-tuotanto	10 700	9 600	10 100	6 000	7 000	13 000
Helsingin seudun tonttituo-tanto (asuntoa)				9 700	11 100	13 000
ARA-tuotannon määrä Helsingin seudulla	1 700	1 100	1 200	1 500	2 900	4 000
Asunnottomien määrä - Yhden hengen talouksia - Perheitä	7 430 360	7 400 300	7 300 300	8 000 300	8 100 300	5 000 200
Pitkäaikaisasunnottomien määrä				3 200	3 000	0
Kehitysvammalaitoksissa pitkäaikaispaikoilla olevat henkilöt			2 100	2 000	1 900	500

Keskeiset toimenpiteet

1. Kuntien yhteistoiminnalla parannetaan kaupunkiseutujen toimivuutta ja asuntorakentaminen lisääntyy etenkin Helsingin seudulla

- Tehostetaan maakunta- ja yleiskaavojen käyttöä kaupunkiseutujen alueiden käytön kokonaistarkastelussa ja yhdyskuntarakenteen ohjauksessa.
- Suurille kaupunkiseuduille luodaan nykyistä puitelakia sitovampi velvoite maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamiseen ja palvelujen kunta-rajat ylittävän käytön järjestämiseen.
- Maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimusmenettelyä jatketaan ja kehitetään entistä sitovammaksi ja kannustavammaksi suuremmilla kaupunkiseuduilla.
- Edistetään maapoliittisten keinojen käyttöä kunnissa erityisesti maanhankinnan ja kaavojen toteuttamisen tehostamiseksi.
- Metropolipolitiikka vakiinnutetaan ja sille osoitetaan omaa erityisrahoitusta.
- Harkitaan veroratkaisuja, jotka vähentävät kilpailua hyvistä veronmaksajista ja lisäävät seutujen yhteisvastuullisuutta.
- Asumisen kohtuuhintaisuuden parantamiseksi edistetään rakennusalan kilpailua esimerkiksi edistämällä tonttitarjontaa.

- Kehitetään asuntotuotannon tukia ja niihin liittyviä säännöksiä asuntotuotannon kohtuuhintaisuuden edistämiseksi ja tuotannon käynnistymisen jouduttamiseksi.
- Erityisesti maahanmuuttajavaltaisille asuinalueille kohdennetaan tehokkaita asumisen tuki- sekä opastuspalveluja.

2. Sosiaalisesti heikoimpien ryhmien asuminen paranee

- Turvataan erityisryhmien investointiavustusten riittävyys.
- Kehitetään mielenterveyskuntoutujien asumista.
- Kehitysvammaisten asumisen ohjelmalla vähennetään laitoshoidon tarvetta.
- Valmistellaan uusi pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma vuosille 2012–2015.
- Osoitetaan asunnottomana oleville nykyistä enemmän kohtuuvuokraisia pien-asuntoja kaupunkien ja muiden yleishyödyllisten omistajien asuntokannasta.
- Asunnottomuuden ennalta ehkäisemiseksi käynnistetään monimuotoinen asunmissosiaalisen työn kumppanuushanke. Ohjelmassa tarvittavien investointien ja tukipalvelujen rahoitus turvataan yhteistyössä ARA:n, STM:n, RAY:n ja kaupunkien kesken.
- Turvataan vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustuksen riittävyys ja parannetaan avustuksen ehtoja.
- Käynnistetään yhteistyössä STM:n kanssa ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma, jolla edistetään hissirakentamista, asuntojen korjaamista, rakennuskannan esteettömyyttä ja tukipalvelujen tarjontaa.

4.1.3

Alueidenkäyttö ja rakentaminen vahvistavat elinympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja kulttuuriarvoja

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Tarjolla on monipuolisia asuinympäristöjä eri ihmisten tarpeisiin.
- Suunnittelukäytännöt tukevat yhteisiä laatutavoitteita ja niiden välittymistä kaavoituksesta rakentamisen ohjaukseen ja toteutukseen.
- Viheralueiden ja kevyen liikenteen verkostojen jatkuvuus ja hyvä laatu kannustavat ihmisiä arkiliikuntaan.
- Ympäristötieto on kansalaisten ja päätöksentekijöiden käytössä oikea-aikaisesti ja vaivatta.
- Kulttuuriarvot lisäävät rakennetun ympäristön laatua ja houkuttelevuutta.
- Valtakunnallisten kulttuuriympäristökohteiden ominaispiirteiden säilyminen on turvattu.
- Rakennusvalvonta on osaavaa ja tukee rakentajia ennakoivasti.
- Kosteusvahingot ja muut rakennusvirheet uudisrakentamisessa ja korjaamisessa vähentyvät.
- Rakennukset ovat hyvässä kunnossa koko elinkaarensa ajan ja vastaavat käyttäjien muuttuvia tarpeita.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

- Kaupunkiseutujen joukkoliikenne-, kävely- ja pyöräilyvyöhykkeillä asuvien osuus
- Melulle altistuneiden määrä
- Rakennusvirheiden / onnettomuuksien määrä

1. Elinympäristö on monipuolinen ja laadukas sekä vastaa ihmisten tarpeita

- Maankäyttö- ja rakennuslakia kehitetään niin, että se ohjaa ja kannustaa eri toimijoita elinympäristön laadun parantamiseen.
- Ohjeistuksella, koulutuksella ja hyvillä esimerkeillä luodaan edellytyksiä laatua parantavalle, käyttäjälähtöiselle ja innovatiiviselle suunnittelulle ja toteutukselle.
- Vähennetään ympäristömelun häiriövaikutuksia kehittämällä maankäytön suunnittelua ja rakentamisen laatua. Kehitetään melua kuvaavia indikaattoreita.
- Kaavoituksen ja rakentamisen uusia toteutusmalleja kehitetään erityisesti asuntoalueiden laadun parantamiseksi.
- Tuotetaan rakennetun ympäristön tietopalvelukokonaisuus, kehitetään ympäristötietojen yhteiskäyttöisyyttä sekä tuetaan valtakunnallisen inventointijärjestelmän käyttöönottoa.
- Osallistutaan valtakunnallisten maisema-alueiden inventointiin kehittämishankkeilla.
- Osallistutaan valtakunnallisen kulttuuriympäristöstrategian valmisteluun ja toimeenpanoon.
- Kannustetaan eri toimijoita hyödyntämään kulttuuriarvoja rakennetun ympäristön laadun ja yhdyskuntien vetovoiman parantamisessa ja toteutetaan ympäristökasvatusta.
- Luodaan käytännöt kaavoituksen ajantasaisuuden arvioimiselle.
- Kehitetään merialuesuunnittelun kv-käytäntöjä yhteistyössä muiden maiden ja EU:n kanssa.

2. Rakentaminen on ammattitaitoista ja vastuullista sekä kiinteistöjen ylläpito hyvää

- Parannetaan rakennusvalvonnan toimintaedellytyksiä ja edistetään rakentamismääräysten yhtenäisiä ja ennakoivia tulkintoja. Luodaan edellytyksiä rakennusvalvontatoimen kokoamiseksi suuremmiksi alueellisiksi yksiköiksi.
- Edistetään valtakunnallisesti yhtenäisen rakennusvalvonnan sähköisen asioinnin käyttöönottoa.
- Parannetaan suunnittelun ja toteutuksen laatua toimijoiden korostamalla suunnittelijoiden pätevyyttä ja kehittämällä muun muassa uusiasia yhteistyöhön perustuvia toimintatapoja. Tehostetaan rakennusalan toimijoiden koulutusta ja neuvontaa, sekä lisätään täydennys- ja perehdyttämiskoulutusta muun muassa ulkomaiselle työvoimalle.
- Jatketaan kosteus- ja hometalkoita ja turvataan niiden tuottaman osaamisen, koulutusjärjestelmien ja informaatiokanavien pysyvyys.
- Varmistetaan rakennustuotteiden CE-merkintöjen edellyttämän valvonnan resurssit.
- Jatketaan rakentamismääräysten sopeuttamista eurooppalaiseen kehitykseen.
- Kehitetään rakentamisaikaista kosteudenhallinnan osaamista.
- Edistetään korjausrakentamisen hyviä käytäntöjä portaaliratkaisuilla sekä korjausneuvojaverkostoa vahvistamalla.
- Edistetään suunnitelmallista kiinteistönpitoa ja kiinteistöjen hyvää ylläpitoa
- Kehitetään korjausrakentamisen koulutusta.

Monipuolinen luonto ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen hidastuu ja suotuisa kehitys vakiintuu vuoteen 2016 mennessä.
- Suojelutoimet turvaavat luonnonvaraisten eliölajien ja elinympäristöjen suotuisaa suojelutasoa.
- Suojelun keinovalikoima monipuolistuu ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa painottuvat sopimus pohjaiset ja määräaikaisten keinot aiempaa enemmän.
- Luonnon monimuotoisuus otetaan painokkaasti huomioon eri sektoreiden toiminnassa ja niiden tukipolitiikassa.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy

Keskeiset toimenpiteet suunnittelukaudella

I. Eliölajiston ja luontotyyppien seurannassa ja uhanalaisuusarvioinnissa on käytettävissä riittävät tiedot

- Jatketaan uhanalaisten ja puutteellisesti tunnettujen metsälajien tutkimusohjelmaa (PUTTE) METSO-ohjelman sekä laji- ja luontotyyppisuojelelun tietotarpeita varten.
- Kehitetään luonnon monimuotoisuuden valtakunnallista seuranta järjestelmää sekä uhanalaisuuden arvioinnissa tarvittavien tietojen rekisteröintiä ja ylläpitoa.
- Ihmisen toiminnasta uhanalaistuneiden lajien ja luontotyyppien säilyminen turvataan

2. Jatketaan lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuden arviointia.

- Eliölajiston suojelelun toimintaohjelmassa suojelelutoimet priorisoidaan vuonna 2011 ja vastaava työ tehdään alueellisesti tämän jälkeen. Kiireellisiä suojelelutoimenpiteitä vaativien lajien suojelelutoimenpiteitä jatketaan.
- Seurataan liito-oravakannan kehitystä Suomessa sekä valtakunnallisesti että alueellisesti ja ohjataan tarvittavia suojelelutoimenpiteitä seurannan tulosten perusteella.
- Eräiden keskeisten erityisesti suojeletujen lajien - valkoselkätikan, saimaannorpan ja merikotkan - kantojen suotuisaa kehitystä vahvistetaan edelleen suojelelutoimilla.
- Saatetaan merkittävimmiltä osin loppuun luonnonsuojelelain luontotyyppien inventoinnit ja niihin perustuvat rajauspäätökset koko maassa.
- Toteutetaan eri toimijoiden kanssa yhteistyössä Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin pohjalta laadittua kansallista toimintasuunnitelmaa uhanalaisten luontotyyppien tilan parantamiseksi.

3. Luonnonsuojeluohjelmat toteutetaan ja luonnonsuojelualueverkoston edustavuutta parannetaan

- Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään toteuttamalla muun muassa maakuntakaavoituksessa suojeluun varattuja alueita ja parantamalla eri keinoin suojelualueverkoston kytkeytyneisyyttä.
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuutta edistetään valtioneuvoston vuonna 2008 hyväksymän vuoteen 2016 ulottuvan METSO-ohjelman toimenpiteillä. Ohjelmaa jatketaan vuoteen 2020 valtioneuvoston asettamien määrällisten ja laadullisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjelman toinen väliarviointi tehdään vuonna 2013.
- Jatketaan säädösprojektia, jossa Metsähallituksen hallinnassa olevat luonnonsuojeluun varatut alueet muodostetaan luonnonsuojelualueiksi mahdollisimman kustannustehokkaasti.
- Kehitetään luonnonsuojelualueverkoston ekologista kestävyyttä ja edustavuutta biodiversiteettisopimuksen toimeenpanoon kuuluvan suojelualueityöohjelman mukaisesti.
- Jatketaan Fennoskandian vihreän vyöhykkeen kehittämistä ja muuta luonnonsuojeluyhteistyötä Luoteis-Venäjällä.

4. Luonnonsuojelualueiden hoitoa kehitetään

- Jatketaan luonnonsuojelualueiden ennallistamista ja hoitoa laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Toteutetaan Natura 2000 -alueiden seurantaa, käytön järjestelyjä ja hoitoa. Selkämeren ja Sipoonkorven uusien kansallispuistojen palveluvarustus saatetaan kävijämäärän vaatimalle tasolle. Vahvistetaan ekosysteemien hoidon ja ennallistamisen seurantaa. Ennallistamistoimien vaikutusten arviointia kehitetään.
- Yksityisten suojelualueiden hoitoa jatketaan. Alueiden hoidon ja ennallistamisen menettelytavat suhteutetaan suojelun tarkoitukseen, rauhoitusmääräyksiin, kaikkien osapuolten hyväksymiin hoito- ja käyttösuunnitelmiin sekä käytettävissä oleviin resursseihin.
- Suojelualueiden merkintöjen ja opasteiden ylläpitoa ja ajantasaisuutta parannetaan.

5. Biologisen monimuotoisuuden kansallista toimintaohjelmaa toteutetaan

- Vuosille 2006–2016 laadittua kansallista toimintaohjelmaa, joka on tarkistettu vuonna 2011 vastaamaan biodiversiteettisopimuksen (CBD) osapuolikokouksessa ja EU:n tasolla päätettyjä tavoitteita, toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.
- Vahvistetaan tietämystä luonnon monimuotoisuuden ja luonnonvarojen tuottamien ekosysteemipalveluiden merkityksestä ja niiden soveltamisesta käytäntöön.
- Vahvistetaan luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamista eri sektoreilla, ml. niiden tukipolitiikka.

6. Luonnonsuojelulainsäädäntöä vahvistetaan

- Luonnonsuojelulainsäädäntöä kehitetään vuonna 2010 valmistuneen toimivuus-arvioinnin ja asetettujen tavoitteiden pohjalta.
- Geenivarojen saatavuutta ja hyötyjen jakoa koskeva ns. Nagoyan pöytäkirja ratifioidaan ja pannaan toimeen kehittämällä lainsäädäntöä ja muita tarvittavia toimia.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit

- Uhanalaisten lajien kokonaistarkastelut 10 vuoden välein sekä valittujen lajien kannan kehitys viiden vuoden välein; viimeisin valmistui vuonna 2010
- Arvio luontotyyppien uhanalaisuuden kehityksestä 10 vuoden välein
- Luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisaste alueittain; vuosittaiset toteumat
- Ajantasaisten hoito- ja käyttösuunnitelmien kattavuus

4.2.2

Maisema-arvot, luonnon virkistyspalvelut ja luontomatkailun edellytykset on turvattu

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu on sovitettu kestäväällä tavalla yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun kanssa.
- Eurooppalainen maisemayleissopimus ohjaa maisemien suojelua, hoitoa ja suunnittelua.

Keskeiset toimenpiteet

1. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytyksiä parannetaan ja luonnon kestokyky otetaan entistä paremmin huomioon

- Turvataan jokamiehenoikeudet luonnon virkistyskäytön perustana laatimalla jokamiehen oikeuksien käsikirja, johon kootaan alaan liittyvät säädökset ja ohjeet niiden soveltamiseksi.
- Uudistettua maastoliikennelakia pannaan toimeen.
- Edistetään kuntien virkistysalueyhteistyötä.
- Luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kysynnän ja tarjonnan selvityksillä tuotetaan tietoa päätöksenteon tueksi.
- Suomen kansallispuistoverkoston kuuluvien virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta keskeisimpien alueiden jatkuvasti kasvavat kävijämäärät lisäävät alueiden palvelujen ja ylläpidon tarvetta. Niihin panostetaan myös aluetalouden elvyttämiseksi.
- Metsähallitus parantaa luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytyksiä alueillaan rahoituksensa puitteissa. Valtioneuvoston päättämän luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämisohjelman toimenpiteitä jatketaan.

2. Maisemansuojelua edistetään konkreettisten hankkeiden avulla

- Päivitetään arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnit.
- Valmistellaan uusien luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden perustamista tavoitteena perustaa yksi uusia alue jokaisen ELY-keskuksen alueille.

- Edistetään umpeenkasvaneiden perinnebiotooppien kunnostusta ja hoitoa erityisesti maatalouden ympäristötuen avulla ja selvitetään mahdollisuuksia ottaa käyttöön ympäristötukea täydentäviä toimenpiteitä.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

- Luonnonsuojelualueiden käyttö- ja kävijämäärien kehitys
- Yhteenvedo Suomen luonnon virkistyskäytön tilasta ja kehityksestä 10 vuoden välein
- MH:n hoitokohteet – muut

4.2.3

Luonnonvarojen käyttö on kestävä

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Luonnonvarojen kestävä käyttö turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville mahdollisuudet hyvinvointiin.
- Luonnonvarojen käyttäjät vastaavat osaltaan luonnonvarojen käytön ekologisesta kestävydestä ja luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamisesta.
- Ekosysteemilähestymistapa on integroitu kaikkeen luonnonvarojen käyttöön ja ekosysteemipalvelujen keskeinen taloudellinen merkitys elinkeinoelämälle ja kansalaisten hyvinvoinnille on laajalti tiedostettu.

Keskeiset toimenpiteet

1. Luonnonvarojen käyttö otetaan huomioon toimialavastuun pohjalta

- Toteutetaan kansalliset biotalous- ja mineraalistrategiat ministeriön toimialavastuun pohjalta niin, että luonnonvarojen kestävä käytön tavoitteet saavutetaan pääosin 2015.
- Saatetaan kiviainesten tilinpitojärjestelmä palvelemaan maa-aineslain edellyttämää lupamenettelyä, seurantaa ja alueidenkäytön suunnittelua ja ohjausta siten, että maan keskeisimmät kiviainesten huoltoalueet ovat järjestelmän piirissä 2012.
- Tehdään maa-ainestenoton seurantajärjestelmä valmiiksi 2012.
- Maankäytön suunnittelussa sovitetaan yhteen pohjavesien suojelu ja kiviainesten käyttö keskeisimmillä kiviainesten huoltoalueilla ottaen erityisesti huomioon kiviaineshuollon vaatimat logistiikka- ja infrastruktuuriratkaisut.

2. Maa-, metsä- ja kalatalous sekä turvetuotanto ovat ekologisesti kestäviä

- Vaikutetaan EU-komission uuden rahoituskauden (2014 ->) maaseudun kehittämisen suuntaviivojen ja rahoituskehityksen valmisteluun sekä osallistutaan aktiivisesti maaseudun kehittämisohjelman 2014 laadintaan.
- Edistetään vesiensuojelun tavoitteiden huomioon ottamista maatalouden investointitukien suunnittelussa ja suuntaamista uusiin kotieläintalouden vesiensuojelua parantaviin toimiin Itämeriselonteon mukaisesti.
- Selkeytetään ja uudistetaan nitraattiasetusta ja ohjataan nitraattidirektiivin raportointia. Edistetään lannan sisältämien ravinteiden tehokkaampaa käyttöä, lannan ja maatalouden muiden eloperäisten jättemateriaalien ja sivuvirtojen hallinnan tilatason ja alueellisten työkalujen kehittämistä sekä lannan käsittelyteknologioiden käyttöönottoa.

- Edistetään happamalla sulfaattimailloja tarvittavien vesiensuojelutoimenpiteiden käyttöön ottoa maatalouden, metsätalouden ja kuivatuksen tukijärjestelmissä
- Osallistutaan kansallisen metsäohjelman toteuttamiseen erityisesti ekologisen kestävyys- ja ekosysteemipalveluidenturvaamisen näkökulmasta ja osallistutaan maa- ja metsätalousministeriön metsän käsittelymenetelmiä monipuolistamaan työhön.
- Vaikutetaan kalastuslain kokonaisuusuudistukseen luonnonvarojen kestävä käytön tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Yhteensovitaan kansallisen vesiviljelyohjelman 2015 ja vesienhoitosuunnitelmien toimeenpanoa ja uudistetaan kalankasvatuksen ympäristönsuojeluohje.
- Otetaan kansallisen suo- ja turvemaiden strategian linjaukset huomioon turvetuotannon ympäristönsuojelussa.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

- Maa-ainesten käytön suhde varantoihin
- Maatalouden typpi- ja fosforitaseet

4.3

Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Tuotannon ja kulutuksen materiaali- ja energiatehokkuus paranevat oleellisesti ja luonnonvarojen käyttö on kestävä.
- Selkeästi määritetyt ympäristötavoitteet vauhdittavat ympäristöteknologian kehitystä, nopeuttavat uudenaikaisen teknologian käyttöönottoa, luovat sille uusia markkinoita sekä edistävät ihmisten hyvinvointia.
- Valtioneuvoston huhtikuussa 2008 hyväksymän valtakunnallisen jättesuunnitelman mukaisesti yhdyskuntajätteen määrä vakiintuu ensin 2000-luvun alun tasolle ja kääntyy sen jälkeen laskuun vuoteen 2016 mennessä. Vuonna 2016 yhdyskuntajätteestä kierrätetään materiaalina 50 % ja hyödynnetään energiana 30 %. Rakentamisen jätteistä hyödynnetään vähintään 70 % vuoteen 2016 mennessä.

Keskeiset toimenpiteet

I. Tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuutta parannetaan

- Toteutetaan kestävä kulutuksen ja tuotannon kansallisen ohjelman toimeenpanoa tukevia hankkeita ja arvioidaan suunnittelukauden lopulla ohjelman toteutumista. Käynnistetään kestävien julkisten hankintojen neuvontapalvelu.
- Edistetään tuotelähtöisen resurssitehokkuuden ohjauskeinojen käyttöönottoa ja osaajien verkostoitumista.
- Valmistellaan ympäristöteknologian ja innovaatiotoiminnan tulevaisuuskatsaus.
- Toteutetaan uudistettua kestävä kehityksen strategiaa, edistetään ennakoivan arviointimallin käyttöönottoa ja raportoidaan suunnittelukauden lopulla strategian toteutumisesta.
- Seurataan energia- ja ympäristöverouudistusten ohjausvaikutuksia.

2. Tehostetaan materiaalien käsittelyä ja kierrätystä sekä uudistetaan jätehuoltoa

- Valmistellaan materiaalitehokkuusohjelma yhdessä muiden toimijoiden kanssa.
- Materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen toimintaa tuetaan ja vapaaehtoisten materiaalitehokkuussopimusten käyttöönottoa edistetään.
- Ohjataan uuden jätelainsäädännön toimeenpanoa. Tehdään valtakunnallisen jätesuunnitelman väliarviointi.
- Vähennetään kaatopaikoille tulevan biojätteen määrää ja lisätään sen hyödyntämistä valtioneuvoston linjauksen mukaisesti. Selvitetään mahdollisuuksia myös muutoin vähentää jätteen määrää ja tehostaa sen hyödyntämistä. Valmistellaan siihen tähtäviä ohjauskeinoja.
- Selvitetään jätehuollon tuottajavastuun laajentamisen tarvetta ja mahdollisuuksia.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

- Luonnonvarojen ja energian käyttö suhteessa talouden kasvuun
- Yksityisen kulutuksen ilmastovaikutukset
- Jätteiden määrä absoluuttisesti ja suhteessa talouden kasvuun
- Jätteiden hyödyntämisaste jätelajeittain ja hyödyntämistavoittain
- Kaatopaikalle loppusijoitetun yhdyskuntajätteen määrä

4.4

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

4.4.1

Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien hyvä tila on saavutettu

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Itämeren ja pintavesien rehevöityminen ja sen aiheuttamat haitat vähenevät. Vesiluonnon ja vesialueiden tila paranee.
- Vaarallisten aineiden päästöt eivät aiheuta uhkaa pintavesien ja Itämeren eliöyhteisöille eivätkä ihmisten terveydelle.
- Pohjavesien tila säilyy hyvänä ja paranee siellä, missä ihmisen toiminta on sitä huonontanut.
- Merenkulun ympäristöhaitat vähenevät. Öljy- ja kemikaalikuljetukset sekä suurten öljysatamien toiminta ovat mahdollisimman riskittömiä ja onnettomuuksista aiheutuvat haitat vesi- ja rantaluonnolle mahdollisimman vähäiset. Laittomat ja tahalliset öljypäästöt loppuvat.

Keskeiset toimenpiteet

1. Itämeren suojelutoimenpiteisiin voimavaroja

- Toteutetaan vesiensuojelua valtakunnallisten suuntaviivojen, vesienhoitosuunnitelmien, valtioneuvoston Itämeri-selonteon sekä Saaristomeren tilan parantamista koskevan hallituksen Itämeri-sitoumuksen mukaisesti.
- Laaditaan EU:n meristrategiadirektiivin edellyttämä merenhoitosuunnitelma, jonka osana valmistellaan vuoteen 2015 mennessä toimintaohjelma. Ohjelmaan

sisällytetään myös HELCOM:n Itämeren toimintaohjelman ja vesienhoitosuunnitelmien toimenpiteet.

- Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöstä Suomen Itämeren suojeluohjelmasta ja varaudutaan muun muassa meristrategiadirektiivin tietotarpeisiin keräämällä tietoa vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuudesta (VELMU-hanke) yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Jatketaan inventointeja Suomenlahden ja Pohjanlahden alueella yhteistyössä EU Life+ -rahastosta rahoitettavan FINMARINET-hankkeen kanssa.
- Edistetään Itämeren määrittämistä MARPOL-sopimuksen mukaisesti alusten typenoksidipäästöjen erityisalueeksi sekä käymäläjätevesien erityisalueeksi ja parannetaan risteilysatamien vastaanottovalmiuksia.
- Osallistutaan Itämeren tilan muutosten taloudellisia vaikutuksia selvittävään tutkimushankkeeseen.
- Toteutetaan yhdessä muiden Itämeren maiden kanssa yhteistä Itämeren suojelun toimenpideohjelmaa (HELCOM Baltic Sea Action Plan, BSAP) sen keskeisillä toiminta-alueilla rehevöitymisen ja vaarallisten aineiden haittojen vähentämiseksi, biodiversiteetin lisäämiseksi sekä merenkulun haittojen vähentämiseksi.
- Edistetään EU:n Itämeren alueen strategian ja sen toimintaohjelman ympäristöpilarin ja prioriteettialueiden toteuttamista sekä pyritään aktiivisesti osallistumaan lippulaivahankkeisiin.
- Itämeren suojelutoimenpiteiden voimavarojen turvaamiseksi hyödynnetään kaikkia rahoituskanavia.

2. Sisävesien pinta- ja pohjavesien suojelua parannetaan laajapohjaisella yhteistyöllä

- Huolehditaan laajapohjaisena yhteistyönä vesienhoitosuunnitelmien toteutuksesta vuoden 2010 lopussa valmistuvan toteutusohjelman pohjalta
- Arvioidaan pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamista sekä parannetaan ohjauskeinoja.
- Laaditaan vesienhoidon toteutumisen seurantaohjelma.
- Valmistellaan vesienhoitosuunnitelmien tarkistusta toista suunnittelukautta varten ottaen erityisesti huomioon vesien tilaa parantavien toimien kustannus-hyötyanalyysit.
- Pannaan täytäntöön ympäristölaatuohjelman vaatimukset haitallisten aineiden osalta.
- Ympäristötoilla edistetään jätevesien tehokasta yhteiskäsittelyä, kunnostetaan ekologisesti huonossa tilassa olevia vesistöjä sekä pilaantuneita maa-alueita pohjavesien suojelemiseksi.
- Hyödynnetään korkealuokkaista Suomen vesiosaamista kansainvälisessä yhteistyössä ja ympäristötekniikan viennin edistämiseksi.
- Vesipolitiikan kehittämisessä huomioidaan ilmastomuutos ja siihen sopeutuminen.
- Haja-asutuksen jätevesien käsittelyä ja neuvontaa tehostetaan yhteistyössä alan päätoimijoiden kanssa asetuksen siirtymäaikana.
- Edistetään toimia typenpoiston tehostamiseksi yhdyskuntajätevesistä. Toimilla pyritään siihen, että yli 10 000 asukkaan jätevedenpuhdistamojen jätevesien typpikuormasta vain alle 30 prosenttia kuormittaa rehevöityviä rannikko- ja sisävesiä.

3. Pohjavesille aiheutuvia riskejä vähennetään

- Uudet riskitekijät ohjataan pohjavesialueiden ulkopuolelle muun muassa maankäytön suunnittelun sekä säädösten lupa- ja ilmoitusmenettelyjen avulla.
- Huolehditaan, että vesienhoidon suunnittelussa selvityskohteiksi nimettyjen pohjavesialueiden veden laatu tutkitaan ja riskialueiksi nimetyillä pohjavesialueilla arvioidaan pohjavesimuodostuman tila. Pohjaveden tilaa parannetaan tapauskohtaisesti muun muassa kunnostamalla.
- Edistetään pohjavesien suojelusuunnitelmien laatimista erityisesti alueilla, jotka eivät ole hyvässä tilassa.
- Tehostetaan pohjavesien tilan seurainta.

4. Kansainvälistä yhteistyötä vesien- ja ympäristönsuojelussa tehostetaan

- Edistetään Pietarin ja muiden lähialueen kaupunkien jätevesien käsittelyä kahdenvälisesti ja kv-rahoituslaitosten sekä pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuusrahaston kautta Itämeren ravinnekuormituksen kustannustehokkaaksi vähentämiseksi.
- Edistetään Leningradin alueen maataloudesta, erityisesti sika- ja siipikarjatuotannosta aiheutuvien ravinne- ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä kahden- ja monenkeskisellä yhteistyöllä.
- Edistetään suomalaisen ympäristöteknologian käyttöönottoa Luoteis-Venäjällä.
- Edistetään Suomenlahden suuria infrastruktuurihankkeita koskeva tiedonvaihtoa ja YVA-menettelyjen soveltamista Suomen ja Venäjän välillä.
- Osallistutaan NIB/NEFCO Itämeren toimintaohjelman hankevalmistelurahaston ja Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuteen hankkeiden edistämiseksi erityisesti Luoteis-Venäjällä, Baltiassa ja Puolassa.
- Osallistutaan EU:n naapuruuspolitiikan mukaiseen yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon merialueiden suojelemiseksi.
- Jatketaan kansallisen vesiohjelman ja Suomen vesialan kansainvälisen strategian täytäntöönpanoa ja edistetään Suomen vesiosaamisen vientiä.
- Osallistutaan UNECE:n rajavesistösovimukseen ja sen Vesi ja terveys -pöytäkirjan toimeenpanoon sekä rajanaapureiden kanssa solmittujen rajavesistösovimusten perusteella tehtävään yhteistyöhön

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

- Suomen ravinnekuormitus Itämereen
- Suomenlahden avomerialueiden näkösyvyys
- Sisävesien ja rannikkovesien eri laatuluokkien kehitys ekologisen ja kemiallisen tilan perusteella
- Vesienhoitosuunnitelmien toimien toteutuminen

4.4.2

Ympäristöhaitat ja -riskit tunnetaan ja hallitaan

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Vaarallisten aineiden aiheuttamat riskit tunnetaan ja ne eivät aiheuta merkittäviä ympäristö- ja terveyshaittoja.
- Pienhiukkasten määrä erityisesti taajamissa vähenee alle terveydellisen riskirajan.
- Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmius Suomenlahdella on riittävä.

Keskeiset toimenpiteet

- Tuetaan REACH-asetuksen tavoitteiden toteutumista ja sen mukaisten prosessien toimivuutta kansallisissa koordinaatioelimissä ja Euroopan kemikaaliviraston hallintoneuvostossa.
- Haitallisia kemikaaleja koskevan, väliarvion perusteella uudistettavan kansallisen ohjelman ympäristötavoitteiden täysimittaisella toimeenpanolla pyritään tuotteista aiheutuvien kemikaaliriskien vähentämiseen ja yritysten ja viranomaisten valmiuksien parantamiseen kemikaalien hallinnassa. Osallistutaan nanomateriaaleista ja muista ns. uusista aineista aiheutuvien ympäristöriskien huomioon ottamiseen.
- Osallistutaan kemikaalilain kokonaisuudistuksen toteuttamiseen ottaen huomioon muun muassa biosidiasetus sekä valvonnan tehostaminen.
- Parannetaan vaarallisten ja haitallisten aineiden esiintymisen tietopohjaa ja kehitetään seuranta kansainvälisten sopimusten ja EU-lainsäädännön edellyttämälle tasolle.
- Vähennetään elohopeasta aiheutuvia riskejä kansainvälisen elohopeasopimuksen neuvottelujen edistymisen mukaisesti.
- Seurataan pienhiukkasten vähentämistavoitteiden toteutumista taajamien ilmanlaadun parantamiseksi.
- Huolehditaan suunnittelukauden alkuun mennessä säädettävän uudistetun ilmanlaatuasetuksen toimeenpanosta.
- Vaikutetaan EU:n ilmapäästöjen päästökattodirektiivin tavoiteasetteluun ja siihen liittyvän yhteisötason lainsäädännön kehittämiseen sekä kaukokulkeutumisopimuksen päästökattojen asettamiseen ja muihin kansainvälisiin toimiin kaukokulkeutuvien vaarallisten aineiden päästöjen vähentämiseksi.
- Edistetään parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttöä teollisen toiminnan hallinnassa panemalla toimeen teollisuuden päästödirektiivi ja toimialakohtaisia asetuksia.
- Tuetaan selvityksiä ja koulutusta Suomen lähialueilla esiintyvien vaarallisten aineiden päästöjen ja niiden vaikutusten selvittämiseksi.
- Rahoitetaan ja toteutetaan tärkeysjärjestyksessä jätehuoltotöinä pilaantuneiden alueiden kunnostuksia sekä kehitetään toissijaista rahoitusjärjestelmää.
- Parannetaan öljyntorjuntavalmiutta valtioneuvoston Itämeriselonteon ja öljyntorjuntaa koskevan kokonaisselvityksen (Kokonaisselvitys valtion ja kuntien öljyntorjuntavalmiuden kehittämisestä 2009–2018) mukaan.
- Huolehditaan siitä, että ympäristövahinkojen torjunnan tiedolliset ja toiminnalliset valmiudet säilyvät korkeatasoisina. Tehostetaan suurten öljyonnettomuuksien öljyntorjunnan operatiivista johtamista ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

- Pienhiukkasten vuosipitoisuudet taajamien ilmassa
- Hengitettävien hiukkasten raja- ja ohjearvojen ylitykset
- Hauen elohopeapitoisuudet teollisuuden kuormittamilla alueilla
- Torjunta-aineiden myynti
- Kunnostettujen ja tutkittujen pilaantuneiden alueiden määrä
- Öljyntorjunnan valmius (valmiusaika ja maksimitorjuntakapasiteetti)

Ilmastomuutosta hillitään ja siihen sopeudutaan

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Kansainvälisen YK:n ilmastopöytäkirjan jälkeisen sopimusjärjestelmän mukaisesti pyritään vakiinnuttamaan kasvihuonekaasujen pitoisuudet ilmakehässä sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminnasta aiheudu vaarallisia häiriöitä ilmastojärjestelmässä.
- Tunnetaan kasvihuonekaasujen vähentämisen mahdollisuudet sekä vähentämiseen liittyvät sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset pitkällä aikavälillä.
- Ilmastomuutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen vaikuttavista tekijöistä on käytettävissä riittävää ajantasaista tietoa.
- Ilmastomuutokseen varautuminen otetaan huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Keskeiset toimenpiteet

- Vaikutetaan voimakkaasti siihen, että voidaan sopia globaalisti kasvihuonekaasujen vähentämisen tavoitteista ja toimenpiteistä Kioton pöytäkirjan jälkeiselle ajalle.
- Osallistutaan vuorovaikutteisesti kansainvälisiin ja EU:ssa käytäviin neuvotteluihin ja valmistellaan Suomen tavoitteita ja kantoja niihin.
- Tuetaan seuraavaa sopimuskautta koskevien kansainvälisten neuvottelujen saattamista päätökseen Kööpenhaminan sitoumuksen pohjalta.
- Huolehditaan, että ympäristöministeriön vastuulla olevat Kioton kaudelle sovitut kasvihuonekaasujen vähentämisen toimet toteutetaan ja valmistellaan päivitetyn kansallisen ilmasto- ja energiastrategian toimien toimeenpanoa Kioto-kauden jälkeiselle ajalle.
- Valmistellaan EU:n ilmasto- ja energiapaketin kansallista toimeenpanoa päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla (taakanjako) ja päästökaupan osalta.
- Hankitaan Suomelle päästöyksiköitä yhteistoteutushankkeilla ja valtioiden välisellä päästökaupalla valtioneuvoston hyväksymässä laajuudessa osana kansallisen ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanoa.
- Suunnitellaan ilmastomuutokseen sopeutumisen toimenpiteitä osana kansallista sopeutumisohjelmaa.
- Kansainväliset ilmastopoliittikan sopimusjärjestelmät ja EU:n ilmastopoliittiset päätökset asettavat raportointivelvoitteita sopimuspuolille ja EU:n jäsenmaille. Kehitetään ilmastopoliittikan seuranta- ja välineitä määrällisen ja laadullisen kehityksen tulosten esittämiseksi osana vuotuista suunnittelu- ja seurantaprosessia.
- Toteutetaan ympäristöhallinnossa laadittua ilmastomuutokseen sopeutumisen toimintaohjelmaa osana kansallista sopeutumisohjelmaa.
- Edistetään tuulivoimarakentamisen maakuntakaavoitusta ja tätä palvelevia selvityksiä osana ilmasto- ja energiastrategian ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

- Kasvihuonekaasupäästöt suhteessa tavoitteisiin
- Uusiutuvien energialähteiden osuus energiantuotannossa
- Energian kokonaiskäyttö suhteessa talouden kasvuun

- Suomen sitoutuminen tuleviin tavoitteisiin Kööpenhaminan sitoumuksen toteuttamiseksi

4.5

EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen

Maapallonlaajuista kansainvälistä ympäristöyhteistyötä ohjaavat kansainvälisten ympäristösopimusten, eri YK järjestöjen, kuten YK:n ympäristöohjelman (UNEP), YK:n kestävä kehityksen toimikunnan (CSD), asuinyhdyskuntaohjelman (HABITAT), sekä kansainvälisten erityisjärjestöjen puitteissa sovitut sitoumukset. Alueellista yhteistyötä ohjaavat Euroopan unionin, unionin naapuruuspolitiikan ja alueellisten kansainvälisten sopimusten ja järjestöjen, kuten YK:n Euroopan talouskomission (ECE), Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD), Arktisen neuvoston (AC), Barentsin Euro-arktisen neuvoston (BEAC), Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) sekä merten suojelukomissioiden (HELCOM, CBSS, OSPAR, IMO) ja Euroopan neuvoston työohjelmat.

Ympäristöministeriön toimialalla on kansainväliset sopimukset muun muassa ilmastosta, luonnon ja luonnon monimuotoisuuden suojelusta sekä maiseman hoidosta, vaarallisten jätteiden rajat ylittävistä siirroista, kemikaalien käytöstä aiheutuvista ympäristöhaittojen ehkäisemisestä, otsonikerroksen suojelusta, ympäristövaikutusten arvioinnista, kansalaisten osallistumisesta ja tiedonsaannista sekä alueellisesta ilman-, vesien-, meren- ja ympäristönsuojelusta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Euroopan unionin toiminnassa kestävä kehitys, erityisesti kestävästä kulutus- ja tuotantotavoista valmistuvan ohjelman toimeenpano etenee. Unionin ympäristöläinsäädännön toteuttaminen vahvistuu kaikissa jäsenmaissa ja etenee EU:n naapurimaissa. Kestävä kulutuksen ja tuotannon edellyttämiä toimia toteutetaan ja sitoutuminen vahvistuu myös maapallonlaajuisessa yhteistyössä.
- Suomen ja EU:n ympäristöyhteistyö Venäjän kanssa etenee suunnitelmallisesti ja tuottaa tuloksia. EU:n ja Venäjän ympäristödialogi vahvistaa ympäristönsuojelun asemaa osana EU:n ja Venäjän taloudellisia suhteita ja neuvoteltavia perussopimuksia, erityisesti post-PCA (Partnership and Cooperation Agreement). Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden rahasto edistää Suomen kannalta tärkeitä investointeja ja myös muu kansainvälinen rahoitus Suomen rajan läheisillä alueilla jatkuu.
- Kansainvälinen ympäristöhallinto tehostuu ja vahvistuu. Kansainvälisten ympäristösopimusten välinen yhteistyö on johdonmukaista ja maiden toimeenpanoa tukevaa.

Keskeiset toimenpiteet

I. Ympäristönäkökulma vahvistuu Euroopan unionissa ja muussa alueellisessa yhteistyössä

- Tehostetaan vaikuttamista EU:n päätöksenteossa ympäristösektorilla, erityisesti vaikuttamista asioiden käsittelyn mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
- Toimitaan EU:ssa kaikkien Itämeren maiden yhteisten tavoitteiden ja toimenpiteiden edistämiseksi alueelle oleellisissa kysymyksissä.

- Vaikutetaan erityisesti EU:n naapuruusohjelman (ENP) ja rahoitusinstrumentin (ENPI), Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden sekä EU:n ja Venäjän ympäristödialogin ja sen alaisten työryhmien toimintaan.
- Varmistetaan, että Lissabonin sopimuksen voimaan tulosta aiheutuvat muutokset EU:n ulkosuhteiden hallinnossa tunnistetaan ja otetaan huomioon ministeriön EU-valmistelussa.
- Edistetään ympäristötavoitteiden toteutumista EU:n ja Venäjän uudistuvissa perussopimuksissa.
- Valmistaudutaan hyvin ja vaikutetaan siihen, että tulossa olevilla Suomen puheenjohtajuuskausilla Barentsin ympäristöryhmässä (2012–2014) ja Arktisen neuvoston ACAP-työryhmässä (2012) järjestöjen toiminta tukee Suomen ympäristöpoliittisia tavoitteita.

2. Kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpano ja ympäristöhallinto tehostuvat

- Tuetaan UNEP:in aseman vahvistamista osana YK:n ympäristöhallintoa ja sen keskipitkän aikavälin strategian toteuttamista.
- Toimitaan aktiivisesti Rio +20 huippukokouksen (2012) valmistelussa.
- Tuetaan Nagoysa 2010 sovitun uuden strategisen suunnitelman tavoitteiden toteutusta luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi vuoteen 2020 mennessä.
- Vaikutetaan kansainvälisten kemikaali- ja vaarallisia jätteitä koskevien sopimusten työohjelmiin ja edistetään elohopeaa koskevan sopimuksen aikaansaamista ja laajentamista myös muihin vastaavan haitan aiheuttaviin aineisiin. Edistetään kansainvälisten kemikaali- ja jättesopimusten keskinäistä synergiaa.
- Jatketaan yhteistyötä ja tiedonvaihtoa tärkeimpien kehittyvien maiden, kuten Kiinan ja Intian viranomaisten kanssa tuen saamiseksi maapallonlaajuisten ympäristöongelmien ratkaisuille ja ympäristön suojelun edistämiseksi näissä maissa.
- Edistetään yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, Finnpron ja muiden toimijoiden kanssa suomalaisen ympäristöteknologian ja -osaamisen vientiä EU:n ulkosuhde- ja naapuruusalueilla (Venäjä, Itä- ja Kaakkois-Eurooppa, Välimeri) sekä valikoiduissa kahdenvälisen yhteistyön kohdemaissa (mm. Kiina, Intia, Sambia).

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

- Onnistutaan sisällyttämään Suomelle keskeiset ympäristönäkökohdat EU-aloitteiden käsittelyn eri vaiheissa.
- Ympäristönäkökulma on esillä muiden sektorien EU-kantojen valmistelussa ja päätöksenteossa.
- Venäjällä ympäristönsuojelun integrointi talouden rakenteisiin etenee.
- Tärkeimpien kansainvälisten ympäristösopimusten maakohtainen edustavuus lisääntyy, sopimusvelvoitteiden täytäntöönpano tehostuu ja eri sopimusten välinen synergia vahvistuu.

Ohjausvälineiden vaikuttavuus paranee

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Käytössä on luotettavaa tietoa ympäristöasioiden ohjausta ja päätöksentekoa varten sekä ohjauskeinojen ja toimien vaikuttavuudesta ja kustannustehokkuudesta. Ohjauskeinot monipuolistuvat.
- Ympäristöasioiden suunnittelu- ja lupamenettelyjen sujuvuus, avoimuus, niiden vaikutusten ennakointi ja oikeusturva ovat tasapainossa.
- Kaavoituksen merkitys maankäytön muutosten ohjauksessa kasvaa. Kaavoituksen ja maapolitiikan välineiden käyttö on aktiivista ja monipuolista erityisesti asuntotuotannon ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä ympäristötavoitteiden turvaamiseksi.
- Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen ohjaukseen sekä maankäytön ja liikenteen yhteensovittamiseen liittyvät välineet ovat toimivia.
- Rantarakentamisen suunnitelmallisuus lisääntyy niin, että vähintään 70 % (nyt 60 %) rantarakentamisesta suuntautuu kaavoitetulle alueelle.
- Ympäristölupajärjestelmä on ympäristön laadun parantumisen ja asiakkaiden kannalta tehokas ja toimiva. Lupien käsittelyajat ovat kohtuulliset. Lupien toteutumisen valvonta on riittävää.
- Tieto ympäristövaikutuksista ohjaa suunnittelua päätöksentekoa ja toimintaa.
- EU:n rakennerahastojen toimenpiteet ja muu EU-rahoitus edistävät ympäristötavoitteita.
- YM:n strategian tavoitteiden toteutuminen näkyy ELYjen ja AVIen toiminnassa.

Keskeiset toimenpiteet

I. Lainsäädännön toimivuus ja ajantasaisuus varmistetaan

- Säädösvalmistelun laatua, suunnitelmallisuutta ja vaikutusarviointia parannetaan. Lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti.
- Valmistellaan kuntarakenteen muutosten mahdollisesti edellyttämät lainsäädännön uudistukset.
- Kehitetään ympäristölupajärjestelmää lähtökohtana käsittelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen sekä sähköisen käsittelyn tehokas hyödyntäminen. Muutoksen toteutuksessa turvataan riittävä asiantuntemus, alueellisten ja paikallisten olojen tuntemus, asiakkaiden ja kansalaisten oikeusturva ja vaikutusmahdollisuudet sekä korkea ympäristönsuojelun taso.
- Valmistellaan hallituksen esitys ympäristönsuojelulain uudistamisesta. Siinä huolehditaan erityisesti teollisuuspäästädirektiivin saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä, tehostetaan parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttöä sekä parannetaan hallinnollisen ja oikeudellisen ohjauksen toimivuutta.
- Valvonnan voimavarojen ja tarpeiden yhteensovittamista tehostetaan muun muassa valmistelemalla ehdotus valvonnan maksullisuudesta.
- Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteiden ja tarkistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden välittyminen maakuntakaavoitukseen ja kuntien kaavoitukseen varmistetaan sekä edistetään tavoitteiden toteuttamista valtion viranomaisten toiminnassa.
- Toteutetaan kaupan sijainnin ohjauksen kehittämistä edellyttävät maankäyttö- ja rakennuslain sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden muutokset.

- Toteutetaan YVA-lainsäädännön toimivuusarvioinnista perusteella jatkotoimia
- Hallituksen esitys jätealan lainsäädännön kokonaisuudistuksesta on annettu eduskunnalle lokakuussa 2010. Uuden lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2011 aikana. Lain täytäntöönpanosta huolehditaan suunnitelmallisesti yhteistyössä täytäntöönpanosta vastaavien keskeisten tahojen kanssa.

2. Ohjausvälineiden suunnitelmallista käyttöä edistetään

- Ympäristölainsäädäntö on keskeisin ohjauskeino kansallisten ja kansainvälisten ympäristöpolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa. Sen uudistaminen aloitetaan.
- Varaudutaan sektoritutkimusyhteistyön vahvistamiseen nykyisten ja valmis-teilla olevien ohjelmakohtaisten tutkimusagendojen puitteissa.
- Kehitetään julkisten ja yksityisten tahojen välistä yhteistyötä maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa. Tuotetaan ja välitetään tietoa ja kokemuksia kaavoituksen, rakennussuunnittelun sekä toteutuksen uusista toimintamalleista.
- Edistetään vuorovaikutteisen ja vaikutuksia ennakoidun toimintatavan käyttöä alueidenkäytön suunnittelussa ja yhdyskuntien kehittämisessä.
- Kehitetään välineitä maankäytön ristiriitatilanteisiin ja valitusten vähentämiseksi.
- Edistetään kaavaohjauksen keinoin rantojen kaavoitusta ja arvioidaan rantarakentamisen ohjausperiaatteiden ajantasaisuus. Rantojen kaavoituksen edistyttyä rantarakentamisen poikkeamislupien toimivalta siirretään kuntiin.
- Päivitetään kaupan sijainnin ohjaukseen liittyvät oppaat ja ohjeistus.
- Hankkeiden YVA-menettely ja tapauskohtaiset YVA-päätökset ovat valtakunnallisesti laadukkaita ja yhteysviranomaisen tehtävät yhtenäisesti hoidettuja. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi on kytketty osaksi hallinnonalojen toimintaa ja arviointia edistetään ohjauksella. Perustetaan tapauskohtaisten YVA-päätösten seurantarjestelmä.
- Kehitetään ja edistetään tuulivoimarakentamisen kaavoitusta ja tätä koskevaa ohjausta.
- Parannetaan säädösten, ohjelmien ja hankkeiden vaikutusten arviointia.
- Parannetaan rakentamismääräysten ja -ohjeiden käyttökelpoisuutta ja ajanmukaisuutta ottaen huomioon muun muassa eurooppalaisten standardien kehitys.
- Rakennusvalvontaa ja siihen liittyvää sähköistä asiointia kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa tehokkuuden ja tuottavuuden parantamiseksi.
- Osallistutaan ELYjen ja AVIen strategia-asiakirjan ja strategisten tulossopimusten 2012–2015 valmisteluun yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa ja varmistetaan YM:n strategiassa asetettujen päämäärien toteuttaminen myös aluehallinnon toiminnassa.
- Edistetään ja tiivistetään tutkimusyhteistyötä ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymässä (LYNET).
- SYKEN ohjauksessa otetaan huomioon YM:n strategiset päämäärät sekä LYNET-yhteistyö.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit:

- Lainsäädännön vaikuttavuuden arviointi
- Maapoliittisten keinojen käytön kehitys
- Tonttien saatavuuden kehitys
- Lupien käsittelyaikojen kehitys
- Valitusten ja oikaisukehotusten määrän, sisällön ja menestymisen kehitys
- Rakennusvalvonnan asiakastytyvyisyys

Laadukas ympäristöhallinto

Ympäristöministeriö vastaa omalla toimialallaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELYt) ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueiden ja aluehallintovirastojen (AVIt) ympäristöluvut -vastuualueiden tulosohtauksesta ja niiden voimavaroista. Uudistetun aluehallinnon toiminta vakiintuu suunnittelukauden alkupuolella.

Valtionhallinnon tuottavuustavoitteiden toteuttaminen jatkuu vuoteen 2015 asti. Ympäristöhallinnon tuottavuusohjelman mukaiset hankkeet on sopeutettu vastamaan uuden aluehallinnon rakenteita. Uusi ympäristölupatietojärjestelmä otetaan käyttöön suunnittelukauden alkupuolella ja luonnonsuojelualueita koskevan tiedon hallinnan tietojärjestelmä suunnittelukauden keskivaiheilla. Huolehditaan, että ympäristötehtävien hoidon välttämättömät voimavarat ovat riittävät myös aluehallinnossa.

Toiminnan tavoitteet

- Ympäristöhallinnon palvelukyky on hyvä ja sen toiminta on vaikuttavaa. Hallinnonalan virastot ja aluehallinto toteuttavat hyvässä yhteistyössä palvelutehtävänsä tehokkaasti ja laadukkaasti ja kansalaisten kohtelu on yhdenvertaista. Yhteistyö ja verkostoituminen sekä aluehallinnon uusissa virastoissa että muiden hallinnonalojen ja alueen toimijoiden kanssa tiivistyy.
- Ympäristöhallinnon toiminta on avointa, vuorovaikutteista ja ammattitaitoisesti johdettua. Sillä on osaava, hyvinvoiva ja tuloksellista työtä tekevä henkilökunta. Virastot ovat haluttuja työpaikkoja.
- Laadukkaat, kustannustehokkaat, tietoturvalliset ja organisaatorajojen yli toimivat tietojärjestelmät, tietovarannot ja sähköiset palvelut tukevat ympäristöhallinnon johtamista, toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista ja seurantaa.

Keskeiset toimenpiteet

1. Tehokas hallinto ja laadukkaat palvelut

- Ministeriön uudistettu strategia ohjaa toimintaa. Se pannaan toimeen muun muassa tulosohtauksen ja tulosohtamisen keinoin sekä vaikuttamalla muihin toimijoihin ja yhteistyötahoihin.
- Ympäristöhallinnon ohjaus perustuu selkeisiin tavoitteisiin ja toiminnan tuloksista ja vaikutuksista raportointiin.
- ELYjen ja AVIen strategista ohjausta kehitetään yhdessä TEM:n ja VM:n kanssa. Ympäristöministeriö huolehtii ELYjen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueiden toiminnallisesta ohjauksesta. Toiminnallisen ohjauksen roolia ja menettelytapoja tarkistetaan ja ohjauskeinoja monipuolistetaan.

2. Suunnitelmallinen henkilöstöpolitiikka ja hyvinvoiva henkilöstö

- Toiminnan ja henkilöstövoimavarojen suunnitteluprosessit sovitetaan yhteen organisaation kaikilla tasoilla.
- Ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla varaudutaan suunnittelukauden voimakkaaseen henkilöstön vaihtuvuuteen. Henkilöstövoimavaroja johdetaan suunnitelmallisesti turvaten asianmukaiset voimavarat strategisille painopistealueille.
- Rekrytoinneilla ja joustavalla henkilökierrolla vahvistetaan strategisten painopistealueiden monipuolista osaamista.

- Vahvistetaan henkilöstöjohtamista, hankehallintaa ja työyhteistaitoja.
- Tietoteknisissä ja -järjestelmä uudistuksissa huolehditaan henkilöstön kouluttamisesta.
- Tietojärjestelmiä hyödynnetään saumattomana osana ministeriön johtamisjärjestelmää.
- Palkkausjärjestelmien toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.
- Ympäristöhallinnon virastot toteuttavat henkilöstösuunnitelmiaan voimavarojen kohdentamiseksi strategisille painopistealueille ja asetettujen tuottavuustavoitteiden saavuttamiseksi. Henkilöstöraportointia kehitetään henkilöstösuunnitelmien seurannan tueksi.
- Ympäristöhallinnon virastot varmistavat suunnitelmallisella osaamisen kehittämällä, että niillä on osaavaa ja ammattitaitoista henkilöstöä tulevaisuudessa. Jokaisella on velvollisuus pitää huolta omasta osaamisestaan ja ammattitaidostaan. Työssä kehittymistä tuetaan työuran eri vaiheissa.

3. Toimintaa tukevat sähköiset palvelut ja tiedon hallinta

- Ympäristöhallinnon ydintoimintoja kehitetään uudistamalla yli organisaatio-rajojen ulottuvia prosesseja ja niitä tukevaa tietotekniikkaa sekä lisäämällä sähköisten palveluiden osuutta.
- Ympäristöhallinnon tietovarantoja ja niihin liitettyjä sähköisiä palveluita ja raportointimahdollisuuksia kehitetään vastaamaan hallinnon, kansallisten ja kansainvälisten asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeita. Tietovarantojen laajalla hyödyntämisellä parannetaan viestinnän, tutkimuksen ja palvelujen vaikuttavuutta ja toiminnan ohjausta.
- Viestinnälliset verkkopalvelut (ym.fi, syke.fi, ara.fi) ja teemakohtaiset palvelukokonaisuudet (rakennettu ympäristö, ympäristöasiat) uudistetaan asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeita vastaaviksi.
- Kehitetään tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuutta valtion kokonaisarkkitehtuurimenetelmän mukaisesti.
- Ympäristöhallinto ottaa käyttöön valtion yhteisiä perustekniikkapalveluja, sähköisten palveluiden tukipalveluita ja muita tietotekniikkapalveluja sekä osallistuu näiden kehittämiseen.

4.8

Avoin, aktiivinen ja ennakoiva viestintä

Toiminnan tavoitteet

- Viestintä tukee ympäristöministeriön strategisten tavoitteiden toteutumista.
- Viestintä vahvistaa ympäristöhallinnon sidosryhmien valmiuksia keskustella luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön liittyvistä asioista, osallistua päätöksentekoon sekä toimia paremman elinympäristön puolesta.
- Sisäinen viestintä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja yhteisten tavoitteiden sisäistämistä.

Keskeiset toimenpiteet

1. Viestintä edistää ympäristöhallinnon keskeisiä strategisia päämääriä

- Viestinnän ennakkoivuutta, aktiivisuutta ja vaikuttavuutta vahvistetaan suunnittelulla. Viestinnässä ja viestintävälineiden valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota vaikuttavuuteen, kustannustehokkuuteen, ymmärrettävyyteen ja havainnollisuuteen.
- Asiantuntijoita kannustetaan osallistumaan julkiseen keskusteluun.

2. Vahvistetaan viestintäyhteistyötä hallinnonalan virastojen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintovirastojen kanssa

- Kehitetään yhteistyötä ELY-keskusten ja AVI-virastojen viestintätoimintojen kanssa sekä tiivistetään viestintäyhteistyötä niitä ohjaavien ministeriöiden kanssa.

3. Vahvistetaan yhteisöllisyyttä

- Otetaan käyttöön yhteisöllisyyttä tukevia sisäisen viestinnän keinoja sekä vahvistetaan olemassa olevia käytäntöjä.

4. Panostetaan sähköiseen viestintään

- Viestinnässä kehitetään sähköisiä välineitä ja julkaisukanavia sekä vähennetään asteittain paperisia viestintäkanavia ja painosmääriä.
- Toteutetaan verkkopalvelu-uudistus, jolla luodaan kaikkia keskeisiä sidosryhmiä palvelevat verkkopalvelukokonaisuudet.

Hallinnonalan voimavarat 2012–2015

Henkilöstöllä ja sen kehittämisellä on ympäristöministeriön hallinnonalan tulosten kannalta erittäin keskeinen ja kasvava merkitys muun toiminnallisen rahoituksen vähäisyyden takia. Ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintovirastojen riittävien voimavarojen turvaaminen on edelleen välttämätöntä. Ministeriön uusittua henkilöstöstrategiaa toteutetaan suunnittelukaudella. Tavoitteena on, että käytettävissä on monialaista osaamista ja että toimintaa ja voimavaroja kohdennetaan strategialähtöisesti ja tulevaisuuden tarpeita ennakoiden.

Toimintamenomäärärahoissa on otettu huomioon ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuustavoitteiden edellyttämät henkilöstövähennystavoitteet. Kokonaishenkilötyövuosien määrä ympäristöministeriön hallinnonalalla on vuonna 2010 Metsähallituksen luontopalvelujen henkilöstö mukaan lukien noin 1290 henkilötyövuotta ja sen arvioidaan vähenevän kehyskaudella noin 1210 henkilötyövuoteen. Lisäksi ympäristötehtäviä hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintovirastojen ao. vastualueet.

Ympäristöministeriön hallinnonalan talousarviorahoitukseksi esitetään 2012–2015 suunnittelukaudelle:

Milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Peruslaskelma	327,5	323,2	273,7	265,7	265,2	265,6
Kehysehdotus			305,3	300,0	300,0	302,1

Peruslaskelmaan sisältyy ns. uusituvan energian velvoitepaketin toimenpiteet hallinnonalalla samoin kuin päätetyt tuottavuusvähennykset. Hallinnonalan toiminnan kehittämisen edellyttämiä lisärahoitustarpeita on ehdotettu muun muassa Itämeri- rahoitukseen, vesienhoidon edistämiseen, ympäristötöihin ja haja-asutusalueiden vesiensuojelun tukemiseen, METSO-rahoituksen ja kansallispuistojen palvelujen turvaamiseen, öljyntorjunnan laiteinvestointeihin, ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanon edellyttämiin selvityksiin, sekä hallinnonalan verkkopalvelu-uudistukseen ja sähköisiin palveluihin. Peruslaskelman määrärahatason aleneminen kehyskaudella aiheutuu erityisesti korjausrakentamiseen liittyvien elvytystoimenpiteiden loppumisesta.

Asuntotoimen menot, lukuun ottamatta lähinnä korjaus- ja energia-avustuksia, rahoitetaan talousarvion ulkopuolisesta valtion asuntorahastosta. Asuntorahaston valtuuksien ja menojen tasoon suunnittelukaudella vaikuttaa merkittävästi taloudellisen tilanteen, työllisyyden sekä rakennussektorin kehitys. Tavoitteena on, että kehyskaudella voidaan turvata riittävä kohtuuhintaisten asuntojen tuotanto.

Asuntorahastosta arvioidaan tuloutettavan valtion talousarvioon suunnittelukaudella noin 124–180 milj. euroa vuosittain nykyisillä laskentaperusteilla.

Toiminta- ja taloussuunnitelman lisäksi on laadittu erilliset tarkemmat perustelut suunnittelukauden keskeisistä menopaineista samoin kuin talousarvion ulkopuolisesta asuntorahastosta rahoitettavasta toiminnasta sekä rahastojen rahoituslaskelmat vuosiksi 2011–2015.

YM:n ilmastopolitiikan seuranta

Sektori	Politiikkatoimi	Työohjelma 2011–2015 (suunnitellut toimenpiteet)				
		2011	2012	2013	2014	2015
Alueidenkäyttö ja yhdyskunnat	• Vahvistetaan yhdyskuntarakennetta eheyttävää sekä maankäyttöä ja eri toimintoja yhteen sovittavaa ohjausta.	2011→ - Maakuntakaavoituksen ja ELYjen ohjauksessa painotetaan valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden (VAT) toteuttamista, kehitetään kaupunkiseutujen strategista ohjausta sekä edistetään maapoliittisten keinojen käyttöä. - Edistetään PARAS -hankkeeseen liittyvän selonteon kaupunkiseutuja koskevia linjauksia ja metropolipolitiikan kärkihankkeiden toteutumista. - Tehostetaan kaupan ohjausta ja toteutetaan kaupan sijainnin ohjauksen työryhmän ehdotukset.				
	• Edistetään tuulivoimarakentamista yhteen sovittavaa maakuntakaavoitusta.	2011→ - Valmistellaan tuulivoimarakentamista koskeva HE MRL:n muuttamiseksi. - Uudistetaan tuulivoimarakentamista koskeva ohjeistus.				
		SEURANTAVÄLINE • Maakuntakaavoissa osoitetut tuulivoima-alueet				
	• Edistetään seudullisten ilmasto- ja energiastrategioiden laatimista ja niiden kytkemistä maankäytön ohjaukseen ja liikennejärjestelmien kehittämiseen.	2011→ - ELY-keskukset ovat osallistuneet alueillaan ilmasto- ja energiastrategioiden laatimiseen. - Maakunnan liittojen rooli maakunnallisen liikennejärjestelmätyön koordinoinnissa vahvistuu ja tämä otetaan huomioon maakuntakaavoituksen ohjauksessa. YM osallistuu Kuntaliiton Kokonainen -hankkeeseen, jonka tarkoituksena on parantaa kuntien edellytyksiä tehdä ilmastotavoitteiden kannalta mielekkäitä päätöksiä ja tuoda tähän työhön työkaluja.				
		SEURANTAVÄLINE • Laaditut seudulliset ilmastostrategiat				
Rakennukset ja asuminen	• Uudisrakentamisessa kohti matalaenergiarakentamista	2011→ - Vuonna 2008 annettujen uudisrakentamisen energiatehokkuusvaatimusten kiristyminen astuu voimaan. 2013→ - Uudisrakentamisen energiatehokkuusvaatimusten tiukentamisen seuraava vaihe: Vaatimuksia kiristetään edelleen noin 20 % sekä siirrytään kokonaisenergiatarkasteluun ja lämmitysmuodon huomioimiseen.				
		SEURANTAVÄLINE • Uudisrakentamisen sijoittuminen energiatodistusluokkiin. • Uudisrakennusten energiatodistusten seuranta käynnistyi vuoden 2010 alussa. Tiedot on kerätty seurantarjestelmään kuntien rakennusvalvonnoista. Tiedot saatiin noin kolmasosasta kuntia. Yli puolet vuonna 2009 rakennetuista pientaloista sai energialuokan joko A tai B, kun rakentamismääräysten tason mukainen talo vastaisi energialuokkaa C tai D. Muut vuonna 2009 rakennetut uudisrakennukset olivat pääosin rakentamismääräysten tasolla. • Uusiutuvien energialähteiden hyödyntäminen suunnitelmissa				
	• Olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuuden parantaminen	2011→ - Vuosina 2011–2015 myönnetään energia-avustuksia asuin- ja rivitaloille energiatodistusten tekemiseen, rakennuksen ulkovaipan korjaamiseen, ilmanvaihtojärjestelmään liittyviin toimenpiteisiin sekä lämmitysjärjestelmään ja uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoon liittyviin toimenpiteisiin.				
		SEURANTAVÄLINE • avustettujen kohteiden määrä (TIETOLÄHDE: ARA)				

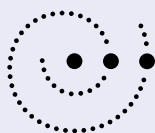
Sektori	Politiikkatoimi	Työohjelma 2011–2015 (suunnitellut toimenpiteet)				
		2011	2012	2013	2014	2015
Jätteet	• Edistetään kierrätykseen soveltumattoman polttokelpoisen jätteen polttoa ja mädätystä.	2011→ - Uuden jäteverolain mukainen kaatopaikalle sijoitetusta jätteestä kannettavan jäteveron korotus ja veropohjan laajentaminen yksityisille kaatopaikoille. - Biohajoavien jätteiden kaatopaikkakäsittelyn rajoittaminen vuoteen 2016 mennessä kaatopaikkadirektiivin vaatimusten mukaisesti.				
	• Edistetään biokaasun laitosmaista tuotantoa ja käyttöä. Tuetaan biokaasun tuotantoon soveltuvien yhdyskunta- ja teollisuusjätteiden sekä lietteiden hyödyntämistä ympäristövaatimukset täyttävissä biokaasulaitoksissa.	2011→ - Edellä tarkoitettujen jätehuoltotoimien lisäksi biokaasulaitosten syöttötariffi.				
	• Jätelainsäädännön kokonaisuudistus: Hallituksen esitys annettiin 15.10.2010 (HE 199/2010).	2011→ - Uuden jätelain mukaisen jätehierarkian toimeenpano.				
	• Luovutaan vaiheittain biohajoavan jätteen kaatopaikkasijoittamisesta.	2011→ - Vuoden 2016 jälkeen kaatopaikoille sijoitetaan biohajoavaa jätettä ainoastaan poikkeustapauksissa.				
	• Valmistellaan muutokset valtioneuvoston kaatopaikkapäätökseen biohajoavien jätteiden kaatopaikkasijoitusta koskevan rajoituksen konkretisoimiseksi niin, että rajoituksen soveltaminen käytännössä tehostuisi. Laaditaan ohje biohajoavan jätteen osuuden määrittämiseksi kaatopaikoille sijoitettavan jätteen määrästä.	2011→ - Kaatopaikoista annettua valtioneuvoston päätöstä muutetaan vuoden 2011 alkupuolella siten, että kaatopaikalle sijoitettavaksi hyväksyttävän jätteen orgaanisen aineksen kokonaispitoisuudelle asetetaan raja-arvo ja että muutokseen sopeutumiseksi säädetään tarvittava riittävä voimaantuloaika.				
		SEURANTAVÄLINEET • Biohajoavan jätteen hyödyntäminen materiaalina ja energiana (t/v) ja poltto ilman energiatalteenottoa (t/v) (TIETOLÄHTEET: SYKE:n jäteseuranta ja Tilastokeskuksen Jätetilasto) • Kaatopaikoille sijoitettu biohajoava jäte (TIETOLÄHTEET: SYKE:n jäteseuranta ja Tilastokeskuksen jätetilasto) • VALTSU:n seurantaindikaattorit: - Syntynyt YKJ-määrä (t/v) - Materiana hyödynnetty YKJ-määrä suhteessa syntyneeseen YKJ-määrään (%) - Energiana hyödynnetty YKJ-määrä suhteessa syntyneeseen YKJ-määrään (%) - Kaatopaikalle loppusijoitettu YKJ-määrä suhteessa syntyneeseen YKJ-määrään (%) - Kaatopaikalle sijoitetun biohajoavan yhdyskuntajätteen osuus yhdyskuntajättemäärästä (%) - Kaatopaikkakaasun hyödyntäminen suhteessa kaatopaikkakaasun talteenottoon (%) - Biokaasulaitosten tuottama biokaasu (m ³ /v) - Kompostoitu yhdyskuntajäte (YKJ) -määrä suhteessa syntyneeseen YKJ-määrään (%) - Mädätetty YKJ-määrä suhteessa syntyneeseen YKJ-määrään (%) - Rinnakkaispolttolaitoksissa poltetu YKJ-määrä suhteessa syntyneeseen YKJ-määrään (%) - Jätevoimaloissa poltetu YKJ-määrä suhteessa syntyneeseen YKJ-määrään (%) • Selkeyttämällä sääntelyä edistetään enregiaa tuottavien polttolaitosten rakentamista. Seurantaväline: energiatuotantoon käytetyn yhdyskuntajätteen määrä. • Biokaasun tuotanto • Biohajoavan jätteen määrä kaatopaikoille.				
Työkoneet	• Biopolttoaineiden käytön lisääminen työkoneissa	2011→ • Liikenteen biopolttoainelaki voimaan: 5,75 % myydyistä liikennepolttoaineista biopolttoainetta (ei velvoita työkoneita, mutta luo edellytyksiä käyttää biopolttoaineita myös työkoneissa)				
		SEURANTAVÄLINE • Moottoripolttoaineen ja muiden työkoneissa mahdollisesti käytettävien polttoaineiden laadun seurannassa käytetään soveltuvin osin liikennepolttoaineen laatudirektiivin ja uusiutuvan energian edistämisdirektiivin seurantajärjestelmiä.				
F-kaasut	• F-kaasujen osittainen käyttökielto	2012 → • EY:n F-kaasusetuksen uudelleen tarkastelun yhteydessä 2011 vaikutetaan siihen, että F-kaasujen käytöstä luovutaan niissä sovelluksissa, joissa se on teknisesti ja taloudellisesti mahdollista.				
		SEURANTAVÄLINE • Yhteenlaskettu F-kaasujen käyttö				

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Ympäristöministeriö Hallintoyksikkö	Julkaisuaika Tammikuu 2011		
Tekijä(t)	Ympäristöministeriö			
Julkaisun nimi	Ympäristöministeriön hallinnonalan keskeiset tavoitteet ja tehtävät vuosina 2012–2015			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön raportteja 9/2011			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	<p>Ympäristöministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosiksi 2012–2015 sisältää yhteenvedon tärkeimmistä tavoitteista ja painotuksista sekä niiden edellyttämistä voimavaroista lähivuosina.</p> <p>Raportissa on käsitelty toimintaympäristön haasteita ympäristöministeriön toimialalla. Niiden pohjalta on asetettu suunnittelukaudelle tehtäväalueittain yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja esitetty keskeisiä toimenpiteitä tavoitteisiin etenemiseksi.</p>			
Asiasanat	Ympäristöministeriön hallinnonala, asuminen, yhdyskunnat, rakennettu ympäristö, luonnon monimuotoisuus, ekotehokkuus, ympäristönsuojelu, ympäristöhallinto, toimintaympäristö, visio, toiminta-ajatus, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, tavoite, toimenpide, vaikuttavuusindikaattori, henkilöstö, määrärahakehys, peruslaskelma			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö			
		ISBN 978-952-11-3852-2 (PDF)		ISSN 1796-170X (verkkoj.)
	Sivuja 40	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	
Julkaisun myynti/ jakaja	www.ymparisto.fi > Ympäristöministeriö > Julkaisut > Ympäristöministeriön raportteja -sarja			
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö			
Painopaikka ja -aika	Helsinki 2011			

Ympäristöministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosiksi 2012–2015 sisältää yhteenvedon tärkeimmistä tavoitteista ja painotuksista sekä niiden edellyttämistä voimavaroista lähivuosina.

Raportissa on käsitelty toimintaympäristön haasteita ympäristöministeriön toimialalla. Niiden pohjalta on asetettu suunnittelukaudelle tehtäväalueittain yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja esitetty keskeisiä toimenpiteitä tavoitteisiin etenemiseksi.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT